

HƏRBİ AND

№ 12 (1021) 05 aprel 2024-cü il

Həftəlik ictimai-siyasi qəzet

(Qəzet 15 noyabr 2002-ci ildən nəşr olunur)

Qiyməti: 50 qəpik

Milli Qəhrəman Şükür Həmidovun xatirasına həsr olunan anım mərasimi keçirilib

Səh. 2

Aprəl döyüşləri, həm də ruhumuzun qələbəsi idi

Səh. 4

Aprəl döyüşləri 44 günlük Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz QƏLƏBƏ üçün bir başlanğıc oldu

Səh. 5

Könüllülük anlayışı müasir Azərbaycan üçün hələ də zəifdir

Səh. 6

Blinkenin zəngindən sonra Brüsseldə müəyyən qədər müzakirələrdə yumşaq xətt gözləniləcəkdir

Səh. 8

Azərbaycan və Konqo prezidentləri mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər

Aprəlın 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Səssu-Nqesso mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər.

Səh. 3

Azərbaycanın müdafiə naziri Türkiyə Prezident Administrasiyasının komitə sədrinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Türkiyə Respublikasının Prezident Administrasiyasının Müdafiə Sənayesi Komitəsinin sədri cənab Haluk Görgünün rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Qonaqları salamlayan general-polkovnik Z.Həsənov onları ölkəmizdə görməkdən məmnun olduğunu bildirib, bu cür görüşlərin qarşılıqlı əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb

Azərbaycanın müdafiə naziri Türkiyə Prezident Administrasiyasının komitə sədrinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Türkiyə Respublikasının Prezident Administrasiyasının Müdafiə Sənayesi Komitəsinin sədri cənab Haluk Görgünün

rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Qonaqları salamlayan general-polkovnik Z.Həsənov onları ölkəmizdə görməkdən məmnun olduğunu bildirib, bu cür görüşlərin qarşılıqlı əməkdaşlığımızın geniş-

ləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb.

Müdafiə naziri Azərbaycan ilə Türkiyə arasında həyata keçirilən birgə istehsalat layihələrinin iki qardaş ölkənin ordularının müdafiə qüdrətini daha da artıracağına əminliyini ifadə edib.

Cənab H.Görgün öz növbəsində göstərilən qonaqpərvərliyə görə general-polkovnik Z.Həsənova minnətdarlığını bildirib, dövlət başçılarımızın səmimi münasibətlərinin digər sahələrə olduğu kimi, hərbi əməkdaşlıq sahəsinə də müsbət təsir etdiyini vurğulayıb.

Görüşdə Azərbaycan

ilə Türkiyə arasında mövcud olan ikitərəfli hərbi əməkdaşlığın hazırkı vəziyyətindən məmnunluq ifadə olunub, dostluq və qardaşlıq münasibətləri üzərində qurulan əlaqələrin qarşılıqlı inam, etimad və dəstəyə əsaslandığı qeyd edilib.

Türkiyə Respublikasının Azərbaycandakı səfiri cənab Cahit Bağcının və bu ölkənin aparıcı hərbi sənaye şirkətlərinin rəhbərlərinin də iştirak etdiyi görüşdə ölkələrimiz arasında hərbi, hərbi-texniki əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə edilib, qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlərə dair ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb.

Milli Qəhrəman Şükür Həmidovun xatirəsinə həsr olunan anım mərasimi keçirilib

İkinci Şəhidlər xiyabanında Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, İkinci Qarabağ müharibəsi şəhidi polkovnik Şükür Həmidovun doğum günü münasibətilə anım mərasimi keçirilib.

Müdafiə Nazirliyinin və ictimaiyyət nümayəndələrinin, Qubadlı rayon İcra Hakimiyyətinin və Qubadlı rayon Mədəniyyət Evinin əməkdaşlarının, Milli Qəhrəmanın ailə üzvlərinin, döyüş yoldaşlarının, məktəblilərin, eləcə də digər qonaqların iştirak etdiyi mərasimdə şəhidimizin məzarı ziyarət edilib, önünə əkil və gül dəstələri qoyulub, ruhuna dualar oxunub.

Mərasimdə çıxış edənlər şəhid zabit ilə bağlı xatirələrini bölüşüb, Milli Qəhrəmanın timsalında bütün şəhidlərimizin xatirəsinin daim əziz tutulacağını vurğulayıblar.

Şəhidin ailə üzvləri və yaxınları onlara göstərilən diqqət və qayğıya, eləcə də şəhidlərimizin xatirəsinin uca tutulduğuna görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə və Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyinə minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Sonda məktəblilər tərəfindən şəhidlərimizə həsr olunan şeirlər səsləndirilib.

Anım mərasimində qəhrəmanımızın şəhriyyəti heyat yolundan,

HDQ-nin imkan və qabiliyyətinin inkişafı üzrə konfrans keçirilir

Cari ilin hazırlıq planına uyğun olaraq, Azərbaycan Hərbi Dəniz Qüvvələrinin (HDQ) imkan və qabiliyyətinin inkişafı üzrə konfrans keçirilir.

Konfransda əvvəlcə xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin və Vətənimizin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və torpaqlarımızın azadlığı uğrunda canından keçən şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Konfrans iştirakçılarını salamlayan birinci dərəcəli kapitan Teymur Mürşüdüv Azərbaycan Ordusunun digər bölmələrində olduğu kimi, HDQ-nin də

Türkiyə modelinə uyğunlaşdırılması istiqamətində görülən işlərdən danışdı. Bildirilib ki, aparılan islahatlar çərçivəsində mütəmadi olaraq cavab verən ştat-strukturun qurulması, hərbi qulluqçuların peşəkarlığının daha da artırılması məqsədilə müxtəlif təlim və kursların keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Birinci dərəcəli kapitan T.Mürşüdüv vurğulayıb ki, konfransın keçirilməsində əsas məqsəd HDQ-nin modernləşdirilməsi, eləcə də yenidənqurulması istiqamətində işlərin daha effektiv və səmərəli təşkil olunmasıdır.

Qeyd olunub ki, konfransda Xəzər dənizinin hüquqi statusu və regiona təsir edən konfliktlər, HDQ-nin şəxsi heyətinin xidməti, əməliyyat və döyüş hazırlığının təşkili və digər aktual mövzular üzrə müzakirələrin aparılması planlaşdırılıb.

Sonda "Hərbi Dəniz Qüvvənin əməliyyat fəaliyyəti" üzrə aktual olan bir sıra mövzular haqqında brifinqlər təqdim olunub, fikir mübadiləsi aparılıb.

Dövlət Xidməti növbəti dəfə ağacəkmə aksiyası keçirdi

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Bakı şəhəri, Zərifə Əliyeva 27 ünvanında yerləşən

mərkəzi aparatının giriş hissəsində ağacəkmə aksiyası baş tutub. Akasiya Prezident İlham Əliyev tərəfindən elan

edilən "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində keçirilən tədbirlər planına uyğun olaraq həyata keçirilib.

Tədbirdə Dövlət Xidmətinin hərbi qulluqçuları iştirak edib. Aksiya zamanı çinar, şam, zeytun və oleandr ağacları, həmçinin həmişəyaşıl liquster kolları əkilib.

Aksiyanın keçirilməsində əsas məqsəd ölkəmizdə ekologiyanın qorunması və ətraf mühitin sağlamlaşdırılması istiqamətində aparılan işlərə

dəstək verməkdir. Həmçinin Neftçilər prospekti paytaxtın əsas prospektlərindən biri kimi Bakı sakinləri ilə yanaşı şəhərə gələn rəsmi qonaqlar və turistlərin diqqət mərkəzində olduğundan görülən işlər şəhərin bu hissəsinin gözəlləşdirilməsi və cəlbediciliyinin artırılmasına töhfə verəcək.

Qeyd edək ki, ağacəkmə aksiyası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin dəstəyi ilə həyata keçirilib.

Təsisçi və Baş redaktor

Emin HƏSƏNLİ

Redaktor

Aytən NAZİMQIZI

Ünvan: AZ1007, Bakı şəhəri, Natiq Şahbazov küçəsi 40

Telefonlar: 449-94-05, 449-94-06

Faks: 449-94-05

e-mail: herbi_and@mail.ru

Qəzet "Hərbi And" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələni və Məmmədov Vüqar Tofiq oğlunun mətbəəsində çap olunur

Tiraj: 2070

Azərbaycan və Konqo prezidentləri mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər

1 aprel

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 1-də Rumıniyanın energetika naziri Sebastiyən İoan Burdujanı qəbul edib.

Görüşdə Azərbaycan ilə Rumıniya arasında strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin olduğu məmnunluqla vurğulanaraq bütün istiqamətlər üzrə əməkdaşlığın genişləndiyi bildirildi.

Azərbaycan Prezidenti ikitərəfli münasibətlərin fəal inkişaf mərhələsində olduğunu qeyd edərək, dövlət başçıları, eləcə də digər səviyyələrdə həyata keçirilən qarşılıqlı səfərlərin əlaqələrimizin genişlənməsi baxımından əhəmiyyətini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Bakıda keçirilən Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Rumıniya Hökuməti arasında iqtisadi-ticarəti əlaqələr və elmi-texniki əməkdaşlıq üzrə Müştərək Komissiyanın 8-ci iclasının münasibətlərimizin perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından önəminə toxunaraq bu iclasın gündəliyində enerji ilə yanaşı, digər sahələrə aid məsələlərin də olduğunu məmnunluqla qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanda enerji sektorunda, xüsusilə indiki dövrdə yaşıl enerji sahəsində böyük layihələrin reallaşdırıldığını deyərək, ötən ay Bakıda keçirilən Cənub Qaz Dəhlizi Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu və Yaşıl Enerji Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclaslarının önəmini vurğuladı.

Sebastiyən İoan Burdujanı İlham Əliyevə prezident seçkilərində qələbə və COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. Qonaq dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən işlərin, Bakının gözəlliyinin və inkişafının onlarda dərin təəssürat doğurduğunu dedi.

Azərbaycan Prezidenti təbriklərə və xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Söhbət zamanı energetika sahəsində artıq xeyli irəliləyiş olduğu vurğulanaraq Azərbaycandan təbii qazın və Qara Dəniz vasitəsilə yaşıl enerjinin Rumıniyaya ixracı ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Qeyd olundu ki, LNG, yaşıl

enerji və qaz təchizatı layihələri üzrə müzakirələr davam edir və Azərbaycan şaxələndirilmiş şəkildə Rumıniyanın energetika bazarına daxil olmağı hədəfləyir.

Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi-ticarəti əlaqələrin genişləndiyinə toxunuldu, ötən il ticarət dövriyyəsinin daha əvvəlki illə müqayisədə təqribən 30 faiz artaraq 670 milyon ABŞ dollarına çatdığı qeyd olundu, investisiya sahəsində də əməkdaşlığın möhkəmləndiyi bildirildi. SOCAR-ın Rumıniyada çox aktiv fəaliyyətinə toxunularaq onun bu ölkənin yanaacaq bazarında kifayət qədər əhəmiyyətli yer tutduğunu diqqətə çatdırıldı.

Söhbət zamanı kənd təsərrüfatı, səhiyyə və təhsil sahələrində də əməkdaşlığın genişlənməsi məmnunluqla vurğulandı.

2 aprel

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 2-də Məsəlman Ağsaqqalları Şurasının Baş katibi Məhəmməd Əbdülsalamı qəbul edib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 2-də Türkiyə Respublikasının Prezident Administrasiyasının Müdafiə Sənayesi Komitəsinin sədri Haluk Görgünün rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

3 aprel

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 3-də Rusiya Federasiyasının Sankt-Peterburq şəhərinin qubernatoru Aleksandr Beqlovu qəbul edib.

Görüşdə Azərbaycan ilə Rusiya arasında dostluq münasi-

bətlərinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, Azərbaycanın Rusiyanın ayrı-ayrı regionları, o cümlədən Sankt-Peterburq şəhəri ilə əməkdaşlığının ölkələrimiz arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi işinə töhfə verdiyi vurğulandı.

Söhbət zamanı Prezident İlham Əliyev ilə Aleksandr Beqlov arasında bundan əvvəl keçirilən görüşlər məmnunluqla xatırlandı, Sankt-Peterburq şəhərinin qubernatorunun ölkəmizə səfərinin səmərəli nəticələr verəcəyinə əminlik ifadə olundu və bu səfərin əməkdaşlığımızın perspektivlərinin müzakirəsi üçün yaxşı imkanlar yaratdığı bildirildi.

xatirə hədiyyəsi təqdim olundu.

4 aprel

Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gələn Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun aprelin 4-də rəsmi qarşılanma mərasimi olub.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydana Konqo Prezidentinin şəərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Konqo Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun qarşılıqlı.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Konqo Prezidentinə raport verdi.

Prezident Deni Sassu-Nqesso Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Dövlət başçıları fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Konqo Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirildi.

Azərbaycan nümayəndə heyəti Konqo Prezidentinə, Konqo nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə təqdim olundu.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marş sədaları altında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Konqo Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun qarşısından keçdi.

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkildilər.

Aprelin 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso ilə təkbətək görüşü olub.

Aprelin 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqessonun iştirakı ilə Azərbaycan-Konqo sənədlərinin imzalanması mərasimi olub.

Aprelin 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər.

Aprelin 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Konqo Respublikasının Prezidenti Deni Sassu-Nqesso ilə geniş tərkibdə görüşü keçirilib.

Aprəl döyüşləri, həm də ruhumuzun qələbəsi idi

Aprəl döyüşləri Azərbaycanın hər salnamasına qızıl hərflərlə yazılan şanlı Vətən müharibəsində böyük Zəfərə gedən yolda mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Tarixə "Dördgünlük döyüş" kimi düşən bu hadisə 2020-ci ilin Vətən müharibəsində, 1994-cü ildə atəşə razılaşmasının imzalanmasından sonra ən

şiddətli döyüş sayılır. Bu döyüşlər nəticəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri 2 min hektarlıq ərazini işğalçılardan təmizlədi. Aprəl döyüşləri zamanı əldə edilən uğur Azərbaycan Ordusunun döyüş qabiliyyətini və qələbə əzmini bir daha göstərdi.

İkinci Qarabağ müharibəsinə ge-

dən yolda böyük addım

"Qarabağ məsələsində, ikinci Qarabağ müharibəsinə gedən yolda bir neçə mühüm addım var. Onlardan biri Mübariz İbrahimovun şəhədətidir. Bu, hər tarixinə qızıl hərflərlə yazılmış hadisə idi ki, bütün Azərbaycan xalqının səfərbər olunmasında, təkrarən milli ruhun yüksəlməsində böyük addım oldu. Azərbaycan Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə Mübariz Ağakərim oğlu İbrahimova "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı (ölümündən sonra) verilib. Aprəl döyüşləri ruhumuzun qələbəsi idi. Bütün dünya da, düşmən də gördü ki, Azərbaycan Ordusu qat-qat güclüdür. Azərbaycanda elə bir gənclik yetişib ki, həmin vətənpərvər gənclik torpaqlarımızın işğal altında qalması ilə barışa bilməzdi. Üçüncü hadisə Polad Həşimovla bərabər zabıt və hərbiçilərimizin şəhid olması idi. Beləliklə, bu üç

hadisənin həddindən artıq böyük əhəmiyyəti var idi".

Bu fikirləri hərbi ekspert Emin Həsənli söyləyib.

Azərbaycanın hər tarixinə qızıl hərflərlə yazılan qəhrəmanlar

Hərbi ekspert vurğuladı ki, Aprəl döyüşləri Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qələbəsi ilə nəticələnmiş, Tərtər rayonunun Talış kəndi ətrafındakı yüksəkliklər, Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə yüksəkliyi və Cocuq Mərcanlı, Goranboy rayonunun Gülüstan kəndi və Tərtər rayonunun Madagiz kəndi istiqamətində yollar düşməndən azad olunmuşdur. Bu, xalqımızda çox böyük ruh yüksəkliyi yaratdı. Aprəl döyüşləri həmişə yaddaşımızda həmişə yaşardı. 44 günlük Vətən müharibəsinə gedən yolun mərhələlərində. Bütün dünyada hər biri Vətən müharibəsidir. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət ələsin. Bir çox qəhrəmanlarımızı həm Aprəl döyüşlərində, həm də 44 günlük Vətən müharibəsində iştirak etdilər. Bu qəhrəmanlıqlar Azərbaycanın hər tarixinə qızıl hərflərlə yazılmışdır.

İctimai birlik sədri və üzvləri Türkiyədə şəhid ailəsini ziyarət edib.

Tərxis Olunmuş Hərbiçilərin Gəncləri Maarifləndirmə İctimai Birliyinin sədri Emin Həsənli və birliyin Türkiyə üzrə nümayəndəsi Tacəddin Hüseynquluzadə şəhid Ömər Xalisdəmirin mezarını və ailəsini ziyarət edib.

Ömər Xalisdəmir 2016-cı il 15 iyulda qardaş Türkiyədə baş verən hərbi çevriliş zamanı qəhrəmancasına şəhid olub.

Şəhidimiz Xüsusi Təyinatlı Qüvvələr komandanlığında vəzifəsini yerinə yetirərkən, komandanlığı ələ keçirməyə çalışan briqada generalı Semih Tərzini üryindən vuraraq öldürüb. Daha sonra çevriliş tərəfdarı olan digər hərbiçilər tərəfindən vurulub.

Şəhidimiz çoxuşaqlı ailədə dünyaya göz açıb. Ömər xidməti ərzində ölkədəxili ilə yanaşı ölkə xaricində də bir neçə mühüm əməliyyatlarda iştirak edib.

Şəhidin atası Həsən Hüseyn şəhidimiz haqqında danışarkən qeyd etdi ki, mən ona atamın adını qoymuşdum.

"Ona görə də mən ona atam deyər

Emin Həsənli şəhid Ömər Xalisdəmirin ailəsini ziyarət edib

xitab edirdim. Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğanın bizə diqqəti böyükdür. Oğlumun adı əbədləşdirilib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev başda olmaqla Azərbaycan Ordusunun zəfəri ilə qürur duyuram. Azərbaycanın böyük qələbəsi bütün Türk dünyasının zəfəridir".

Ömər Xalisdəmirin qardaşı Doğan ziyarətçilərə öz təşəkkürünü bildirdi.

"Siz keçən dəfə də qazilərlə birlikdə bizi ziyarətə gəlmişdiniz. Ziyarətçilər arasında qardaşımın birlikdə kurs keçən Famil Fərəcov da var idi. Onunla görüş bizə təsəlli oldu. Mən sizə minnətdaram. Bu ziyarət qardaşlığın nümunəsidir".

Emin Həsənli qeyd edib ki, bizim hər sahədə - siyasi, elmi, hərbi, mədəni, iqtisadi sahədə olduğu kimi, mətbuat, QHT sahəsində xususi ilə şəhid ailəri, qazilər, ehtiyatda olan zabıtlarla da qarşılıqlı əlaqələrimiz güclüdür.

İctimai Birliyin sədri və nümayəndəsi şəhidimizin ailəsi ilə yanaşı

Ömər in mezarını da ziyarət edib.

Bununla yanaşı, şəhidin muzeyində olan Emin Həsənli Azərbaycanın gənc rəssam Qönçə Həzizadənin ərsəyə gətirdiyi şəhidimizin portretini Ömər in ailəsinə hədiyyə edib.

Şəhidin adı əbədləşdirilmişdir.

Ömər Xalisdəmirin adına park, küçə salınmış, lisey, universitet və şəhidlik verilib.

Onun türk millətinə Elifnur və Ertuğrul adında övladı əmanət qalıb.

Emin ŞİRVANZADƏ

Oktay Kaynarca Emin Həsənli ilə bir arada

Türkiyədə səfərdə olan "Tərxis Olunmuş Hərbiçilərin Gəncləri Maarifləndirmə" İctimai Birliyinin və Qardaşlığımız Əbədidir QHT kollektiyasının sədri Emin Həsənli tanınmış aktyor Oktay Kaynarca ilə görüşüb.

"Mən bu cahana sığmazam" filmi çəkiliş meydançasında olan Emin Həsənli ötən il seriyalın bölümlərindən birində Azərbaycanda xərçəsi ilə bağlı yaranmış texniki problemlərə operativ reaksiyasına görə aktyora təşəkkür edib.

Daha sonra Oktay Kaynarca baş rol aldığı seriyalın Azərbaycanda sevilməsindən məmnun olduğunu bildirib. Aktyor Emin Həsənliyə Turan sevdalı olduğunu, Azərbaycan və Türkiyənin qardaşlığından güc aldığını bildi-rib.

Aktyor İnaşqam səhifəsinin İstanbuldan sonra ən çox Bakıda izləndiyindən məmnun olduğunu, baş rol aldığı filmin Azərbaycanda da maraqla qarşılandığından xəbərdar olduğunu bildirib.

Emin Həsənli son zamanlar Türkiyədə lentə alınan filmlərdə Türk birliyi üçün mühüm mesajlar verildiyini vurğulayıb.

Sonda Oktay Kaynarca Emin Həsənliyə təbəh hədiyyə edib.

Xatırladaq ki, ötən il seriyalın bölümlərindən birində Azərbaycanın xəritəsində yanlışlığa yol vermişdi. Bununla bağlı Azərbaycan cəmiyyətində yaranmış narahatlıqdan xəbərdar tutan Oktay Kaynarca Emin Həsənliyə telefon açaraq texniki problemə görə təşəkkürünü bildirmiş və bu yanlışlığın tez bir zamanda aradan qaldırılacağına söz vermişdi.

Herbiand.az

Aprel döyüşləri 44 günlük Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz QƏLƏBƏ üçün bir başlanğıc oldu

Böyük ZƏFƏRİN başlanğıcı hesab edilən Aprel döyüşlərindən 8 il ötür. 2016-cı il aprelin əvvəllərində Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycanın ön xətt mövqeləri və yaşayış məntəqələri artıq artilleriya atəşinə məruz qalıb. Bu təxribatın qarşısını əks-həmlə ilə alan Azərbaycan Ordusunun apardıdığı döyüşlər hərbi tariximizdə qızıl hərflərlə yazıldı.

Şanlı Azərbaycan Ordusunun qələbəsi ilə nəticələnən bu döyüşlərdə Tərtər rayonunun Talış kəndi ətrafındakı yüksəkliklər, Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə yüksəkliyi və Cocuq Mərcanlı, Goranboy rayonunun Gülüstan kəndi və Tərtər rayonunun Madagiz kəndi istiqamətində yerləşən bəzi mövqelərimiz düşməndən azad olundu.

Aprel döyüşlərində qəhrəmanlıqla vuruşan Qarabağ müharibəsi qazisi, Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin ehtiyatda olan baş leytenantı Əhliyyət Mehtiyev Herbiand.az-a döyüşlərlə bağlı xatirələrini bölüşdü.

Azərbaycan Ordusunun qüdrətindən danışan qəhrəman döyüşçümüz Aprel döyüşlərində hərbi peşəsinə mükməmməl şüurla girdi. Oğullarımız sayəsində müsbət nəticələr əldə etdiyimizi söylədi:

"22 il ərzində Azərbaycan Ordusu ən müasir silah, texnika ilə təchiz olmaqla yanaşı, həmçinin Ali Baş Komandan İlham Əliyevin şəxsi diqqət və qayğısı nəticəsində hərbi qulluqçularımız dünyanın müxtəlif ölkələrində hərbi kurslarda iştirak edib, öz bilik və bacarıqlarını inkişaf etdiriblər. Eyni zamanda Azərbaycan xüsusi təyinatlılarının dəfələrlə dünya xüsusi təyinatlıları arasında birinci yer tutması,

Azərbaycan tankçılarının, artilleriyaçıların, istehkamçıların hərbi oyunlarında birinci üçlükdə olmaları Azərbaycan Ordusunun nə qədər inkişaf etməsinin böyük göstəricisidir. Məhz belə bir qüdrətli Azərbaycan Ordusu düşməne qarşı döyüşlərə artıq tam hazır idi. Aprel döyüşləri, həm də 22 il müddətinə Azərbaycan Ordusunun əldə etdiyi bilik, bacarıq, təcrübə, döyüş təcrübəsini məhz real döyüş şəraitində tətbiq etməyə şərait yaratdı, eyni zamanda Ermənistan ordusunun zəif nöqtələrini aşkar etməyə şərait yaratdı".

Aprel döyüşlərindən danışan qəhrəmanımız bildirdi ki, 1994-cü il atəş-kəs razılaşmasının imzalanmasından sonra 2016-cı ilin aprel ayına qədər, demək olar ki, cəbhədə hər gün düşmən təxribatının şahidi olurduq:

"Aprelin 1-də düşmən təxribatı, demək olar ki, pik həddə çatdı. Yaxın yaşayış məntəqələrinə Ermənistan ordusu tərəfindən ağır atıcı silahların, artilleriya mərmilərinin atılması nəticəsində yaralananlar və həyatını itirənlər oldu. Ali Baş Komandanın qətiyyətli döyüş əmri ilə Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatına keçdi.

Aprel döyüşləri nəticəsində Azərbaycan Ordusunun çox kiçik bölmələri, kəşfiyyat, xüsusi təyinatlı hərbi hissələri döyüş əməliyyatlarına cəlb olundu. Və istər cəbhənin cənub istiqamətində, Füzuli, Cəbrayıl istiqamətində Lələtəpə yüksəkliyinin işğaldan azad olunması, istərsə də Talış yüksəklikləri, Goranboy, Tərtər, Ağdərə istiqamətindəki yüksəkliklərin azad olunması Azərbaycan Ordusunun böyük bir uğuru oldu. Xalqın Azərbaycan Ordusuna inamını özünə qaytardı. Aprel döyüşləri nəticəsində Azərbaycan Ordusu 2000 hektar ərazini tam

azad etdi, eyni zamanda minlərlə hektar strateji ərazilər Azərbaycan Ordusunun tam nəzarəti altına keçdi. Aprel döyüşləri nəticəsində Azərbaycan Ordusu Ermənistanın 20 ildən artıq formalaşdırmış olduğu keçilməz Ohanyan mifini darmadağın etdi".

Əhliyyət Mehtiyev söhbət zamanı qeyd etdi ki, qüdrətli Azərbaycan Ordusu qısa bir müddətdə, yəni 40-45 dəqiqə ərzində ön xətti yara bildi:

"Mənim olduğum xüsusi təyinatlı bölmələr qısa müddətdə Talış yüksəkliyində yerləşən 21 erməni postunu darmadağın etdi. Bizlər ön xətti yarırkən düşmənin bir neçə dəfə bizi pusqaya salmaq cəhdlərinə baxmayaraq, bölmələrimiz ərazi relyefindən düzgün istifadə edərək irəlilədilər və düşmən sənəqlərinə daxil oldular. Sənəqlərdə ani başlayan döyüşlər düşmən əsgərinə şok effekti yaratdı. Demək olar ki, postlarda olan əsgərlərdən hardasa 8 əsgərdən 2-3-nün döyüşçülərimiz tərəfindən öldürülməsi onları qorxuya saldı. Erməni əsgərləri qorxudan müdafiə təşkil etdikləri mövqelərini tərk edərək yarıllarını, meydlərini, silah-sursatlarını atıb qaçmağa başladılar. Qısa bir müddətdə deyirdim ki, bir gün yarım ərzində Azərbaycan Ordusu irəliləyib hakim yüksəkliklərə sahib oldu. Bundan sonrakı növbəti iki gün ərzində Ermənistan ordusu dəfələrlə itirilmiş mövqeləri geri qaytarmaq üçün əks-hücum əməliyyatları həyata keçirdi. Lakin hər dəfə Azərbaycan Ordusunun, artilleriya qoşunlarının dəqiq zərbələrlə geriye otuzduruldu".

Qarabağ qazisi Aprel döyüşləri nəticəsində bütün dünyanın Azərbaycan Ordusunun gücünü gördüyünü qürurla dilə gətirdi. Bildirdi ki, bütün dünya bir daha Azərbaycanın heç vaxt işğal fak-

toruna barışmayacağı, nəyin bahasına olursa-olsun Azərbaycanın öz tarixi torpaqlarını azad edəcəyinin şahidi oldular:

"Aprel döyüşlərindən sonra Ermənistan tərəfindən yüksək rütbəli general ordudan qovuldular. Düşmən ölkədə siyasi hakimiyyət dəyişikliyi baş verdi. Aprel döyüşlərində Azərbaycan gəncləri Müdafiə Nazirliyinə, Səfərbəlik Xidmətinə müraciət edərək döyüşmək istədiyini bildirdilər. Hər kəsin qəlbi Qarabağa döyündü. Gənclərimizin vətənpərvərlik ruhinin yüksək olduğunu görmək hər birimizdə böyük qürur hissi yaratdı. Bizdən fərqli olaraq Ermənistan ordusunda biz çoxlu sayda həm əsgərlər, həm yüksək rütbəli zabitlər arasında fərqli hallarının olduğunu şahidi olduq. Aprel döyüşləri 44 günlük Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz QƏLƏBƏ üçün bir başlanğıc oldu. Aprel döyüşlərindən sonra Azərbaycan Ordusu uğurları davam etdirdi. İstər Günnüt əməliyyatı, istər Tovuz hadisələri, istər 44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycan Ordusunun nə qədər yüksək inkişaf etdiyinin, qarşısı qoyulan bütün tapşırıqları layiqincə yerinə yetirməsinin göstəricisidir".

Enura İSAXAN

Qarabağ qazisi Müzəffər Bahadırov: "Aprel döyüşlərində erməni xalqı işğalçılıq siyasətinin iflasa uğradığını dərk etdi"

Azərbaycan hərbi tarixinə adını qəhrəmanlıq sənəməsinə olaraq həkk edən aprel döyüşlərindən 8 il ötür. Aprel döyüşləri Vətən müharibəsinə bir dayaq nöqtəsi idi. 2016-cı il aprelin 2-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin təxribatlarına cavab olaraq Azərbaycan Ordusu operativ şəkildə cavab əks-hücum hərəkatı ilə düşməni ağır məğlubiyətə uğratdı. Döyüşlər zamanı Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının işğal altındakı ərazilərinin 2000 hektardan çox hissəsini azad edildi. Bununla yanaşı, minlərlə hektar ərazi Ordumuzun tam nəzarəti altına keçdi. Silahlı Qüvvələrimiz dörd günlük Aprel döyüşləri ilə 23 ildən sonra xalqımıza qələbə sevinci yaşadıb. Azərbaycan Ordusunun qəti zərbələri nəticəsində düşmənin 30-dək tankı, 25-dən çox artilleriya qurğusu və digər zirehli texnikası məhv edildi, 320 hərbiçisi öldürüldü, 500-dən artıq döyüşçüsü yaralandı. Ağdərə-Suqovuşan istiqamətində olan yolların Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin nəzarətdə saxlanılması təmin edildi.

Aprel döyüşlərinin iştirakçısı, Qarabağ müharibəsi qazisi, ehtiyatda olan leytenant Müzəffər Bahadırov qələbə yolundan Herbiand.az-a danışdı.

"2016-cı il aprelin 1-dən 2-nə keçən gecə saat 4-5 radələrində Aprel döyüşləri başladı. Mənfur düşmənimiz olan ermənilərin xain təxribatının qarşısını ordumuzun ayıq-sayıqlığı nəticəsində alındı. Bununla da Lələtəpə yüksəkliyi ordumuz tərəfindən işğaldan azad edildi. Erməni ordusu bizim yaşayış məntəqələrimizi atəşə tutmasına baxmayaraq, bizim ordumuzun peşəkərliliyi sayəsində düşmənin hərbi obyektləri darmadağın edildi. Bir sıra strateji obyektlərimiz düşmən tapdağından azad olundu. Lələtəpə yüksəkliyi Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndi işğaldan azad olundu".

Həmsöhbətimiz qeyd etdi ki, ermənilər təkcə hərbi obyektləri hədəf almırdılar. Ermənistan ordusunun təmas xəttində törətdikləri təxribatlar zamanı dinc əhali arasında da həlak olan və yaralananlar oldu. Yaşayış məntəqələrimizə böyük ziyan dəydi. Lakin Azərbaycan Ordusu hərbi obyektləri məhv edirdi və hərbi qulluqçularla döyüşürdü:

"Düzdür, 1994-cü ildən bəri Azərbaycan tarixində Aprel döyüşləri qədər irihəcmli bir döyüşlərimiz olmamışdı. İlk olaraq, 2016-cı ildə döyüşlər baş verdi və biz ordumuzun peşəkərliliyi, əzmkərliliyi sayəsində düşməne, dünyaya sübut etdi ki, Azərbaycanın pe-

şəkər ordusu var. Aprel döyüşlərində illərlə yaradılan "məğlubedilməz erməni ordusu" mifi dağıldı və erməni xalqı işğalçılıq siyasətinin iflasa uğradığını dərk etdi. Aprel qələbəsi əsgərlərimizin döyüş ruhinin, ordu ilə xalqın birliyinin təcəssümü oldu. Xalqın orduya inamı artdı və xalq ilə ordu arasında vəhdət yarandı. Döyüşlər zamanı əsgər ilə yüksək rütbəli zabit kimi hər kəs bir yumruq ətrafında birləşdi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qismən təmin etdi.

Ehtiyatda olan leytenant yarananma anını da bizimlə bölüşdü:

"Mən aprelin 2-si günorta saatlarında ayağımdan və başımdan ağır yaralandım. Döyüş bölgəsindən iki əsgərimizin Həməzəyev Seymur və Nuriyyəv Əşrəfin sayəsində yarıllı halda çıxarıldım".

Qəhrəman döyüşçümüz Aprel döyüşlərindən sonra ordumuzun gücünün, əzminin artdığını fəxarət hissilə qeyd etdi:

"Aprel döyüşləri ayın 5-i günorta saat 12 radələrində sona çatdı. 2020-ci ildə Vətən müharibəsi baş verdi. Ordumuz bu döyüşlərdə torpaqlarımızı daha böyük hissəsini işğaldan azad etdi. 2023-cü ildə bir günlük anti-terror əməliyyatı həyata keçirildi. Antiterror əməliyyatları nəticəsində Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü tə-

min etdi. İnşallah ki, işğaldan altındakı 7 kəndimiz də azad olunacaq. Yaşasın Azərbaycan Ordusu! Biz Ali Baş Komandanın dəmir yumruğu altında birləşmişik və Azərbaycan Ordusunun ayıq-sayıqlığı, peşəkərliliyi sayəsində Ermənistan ərazi bütövlüyü təmin olunur".

Emin ŞİRVANZADƏ

“Sovetlər Birliyinin dağılmasından sonra Azərbaycanla hərbi vətənpərvərlik anlama həddindən artıq ləng inkişaf etməyə başladı. Bu da bir sıra amillərlə bağlıdır. Sovetlərdən qopan Azərbaycan üçün həmin illərdə müharibə aparmaqla yanaşı ordunu qurmaq kimi işlərlə məşğul olmaq, dövlətin özünün yeni yarandığı zamanlarda bir sıra məmurlar tərəfindən edilən səhvlər, hökumət böhranları vətənpərvərlik anlayışının ortaya gəlməsini həddindən artıq gecikdirdi”.

Bu fikirləri Herbiand.az-a ehtiyatda olan zabit, hərbi ekspert Abuzər Əbilov bildirib.

Hərbi ekspert qeyd edib ki, əsasən hərbi əməliyyatlar aparən bir sıra ölkələrdə ortada olan könüllülük prinsipi həyatın bir çox sahələrini əhatə etməkdədir.

“Yeni, bu əhatəyə tək müharibə dövründə orduya könüllü yardımçılar daxil deyil. Bu təbii fəlakətlər, bir sıra epidemiyalar vaxtı və digər məsələləri özündə toplayan amildir. Sovetlər dövründə belə bir anlayış var idi və buna iməcliklər deyilirdi. Düzdür, onlar könüllülük prinsipi ilə olsalar da, bunu dövlət tərəfindən belə desək, məcburi halda ortaya gətirirdilər. İnsanlar həmin günlərdə bir sıra işlərlə kütləvi məşğul olurdular - ağaclar ekirdilər, küçələri təmizləyirdilər və digər həyatı əhəmiyyətli əhatə edən məsələləri birlikdə görürdülər. Sovetlərdən sonrakı dövrdə baxmayaraq ki, könüllülük anlayışı çox ləng getdi, amma Qarabağ savaşının birinci fazasında bu məsələlər olub. Belə işlərdə xeyriyyəçi insanlar, çoxlu vətəndaşlar iştirak edib. Əgər yadınızadırsa, həmin zamanlarda çox adam unudub ki, televiziya da bir sıra insanların adlarını çəkirdilər. Onlar öz zinet əşyalarını orduya bağışlayırdılar. Silah-sursatların alınması üçün həmin zamanlarda döyüşən və yeni yaranmış Azərbaycan ordusunda texnika, silah və ləvazimatlar baxımından həddindən artıq böyük çətinliklər var idi. Həmin zinet əşyalarının qiymətinə bir sıra silahlar, texnikalar alınır və bununla da döyüşlər davam edilirdi”.

Ehtiyatda olan zabitin sözlərinə görə, sonradan Azərbaycanda hökumətin bərqərar olduğu dövrlərdə bir sıra könüllülük anlayışları ortaya gəldi:

“Lakin əfsuslar olsun ki, könüllülük anlayışı müasir Azərbaycan üçün hələ də zəifdir. Baxmayaraq ki, 44 günlük savaş dövründə demək olar ki, bütün Azərbaycan ayağa qalxdı. Bu, heç kimi gizli deyil. Şəxsən mənəm yaratdığım “Legion” hərbi vətənpərvərlik klubu həddindən artıq böyük işlər gördü. İnsanlar arasında maarifləndirmə işi aparmaqla orduya könüllü yardım kampaniyaları həyata keçirilirdi. Baxmayaraq ki, qeydiyyata alınmamış könüllülük prinsipi bir təşkilat idi. Heç bir qeyri-hökumət təşkilatına, dövlət təşkilatına bağlı deyildi. Bizim klubun könüllüləri tərəfindən 44 günlük müharibəyə çox müddət qalmış bir

Könüllülük anlayışı müasir Azərbaycan üçün hələ də zəifdir

dövrə, hardasa 2016-cı illərdən başlayaraq bir sıra kampaniyalar keçirildi. Bunlardan biri əsgərin qorunması və səngərlərin bərkidilməsi üçün “hərəyə bir əsgər qoruyaq” kampaniyası idi. Bu kampaniya vasitəsilə respublika ərazisindən 150-200 minə yaxın təkərlər toplanıldı və səngərlər bərkidildi. Çox qürurluyuq ki, səngər bərkitmə işlərindən sonra əgər bir əsgərimizin həyatı düşmən tərəfindən atılan güllələrdən qorundusa, biz artıq bir nəsil qazandıq. Bundan sonrakı dövrlərdə “əsgər yanına gələn var” kampaniyamız da oldu. Bu, çox gözəl kampaniya idi. Komandanlığın icazəsi ilə səngərlərdə olan əsgərlərin imkansız ailələri - anaları, ataları, qardaşlarını gedib rayonlardan götürüb övladlarıyla görüşdürməyə gətirdik. İnsanlar olurdu ki, öz əsgər balalarının yanına getmək üçün maddi vəsaiti çatdırmırdı. Biz onları gedib rayonlardan, uzaq kəndlərdən götürürdük və döyüş zonasına aparırdıq. Həmin əsgəri öz valideynləri ilə görüşdürürdük. Bundan başqa komandanlıqla və digər əsgərlərlə birlikdə bayram təşkil edirdik. Bu mövzuda çoxlu videolarımız və fotoşəkillərimiz var”.

Abuzər Əbilov deyib ki, belə məsələlər Vətənin keşiyində duran əsgərin sabahkı günə qələbəyə ümidini artırmaq üçün ortaya qoyulan işlər idi:

“Ancaq qeyd etdiyim kimi, hazırkı dövrdə könüllülük anlayışında sönüklük var. Heç kim inciməsin. Müharibələr, döyüş əməliyyatları olduqda hər kəs ayağa qalxır və nəse etməyə çalışır. Amma, Azərbaycan ordusu tək müharibə üçün yaradılmayıb. Əsgər anlayışı, könüllülük anlayışı hər hansı bir hərbi əməliyyatlara bağlanmamalıdır. Məsələn, təbii fəlakətlər və ya hansısa bir kütləvi çətinliklər ola bilər. Buna görə könüllülük prinsipinin ortaya qoyulması üçün bir çox təbliğatlar, maarifləndirmələr aparılmalıdır. İnsanların birləşməsi və bu vəzifələri yerinə yetirməsi üçün bir çox işlər görülməlidir. Yaxın illərdə bizim qarşılaşdığımız böyük çətinliklərlə qarşılaşdı. Zəlzələlər oldu, evlər dağıldı, insanlar öldü. Həmin zamanlarda biz Türkiyədə könüllülük prinsipinin həddindən artıq pərakəndə olduğunun şahidi olduq. Çünki gələn yardımların müştəkil bölünməsi, onların daha çox ehtiyac olunan yerlərə çatdırılması, insanlara paylanılması, kütləvi dağıntılar zamanı insanlardan dəqiq xəbər tutulması və s. işlərdə bütün bunların hesablanmasında böyük çətinliklər oldu. Bu da həmin könüllülük anlayışının Türkiyədə çox aşağı səviyyədə olduğunu göstərdi. Bizdə də belədir. Hazırkı dövrdə bir çox qeyri-hökumət təşkilatları var. Bir çox könüllülük prinsipi ilə hərəkət etmək və

Abuzər Əbilov: “Mülki insanların kütləvi olaraq cəbhə zonasına yaxınlaşaraq yardımlar aparması və cəbhəyə bir atəş yaxınlığında olması qəbul olunan deyil”

işləmək istəyən insanlar var. Əfsuslar olsun ki, bunlar üçün heç bir təlim və maarifləndirmə mərkəzləri yoxdur. 44 günlük savaşımızda da bu çətinliklərə rast gəldik. İnsanlarımız əlində olan hər bir şeyi götürüb cəbhə zonasına yolladı. Mən insanlarımızın əzmi qarşısında baş əyirəm. Lakin mülki insanların kütləvi olaraq cəbhə zonasına yaxınlaşaraq yardımlar aparması və cəbhəyə bir atəş yaxınlığında olması qəbul olunan deyil. Çünki bunun üçün qəbul məntəqələri yaradılmalı, könüllülər orada çalışmalı və gələn yardımlar çəşidlənməli idi. Sonra yardımlar komandanlıqla birlikdə məsləhətləşərək nəqliyyat və çatdırılma məsələsi tam dəqiqliklə təşkil edilirdi. Düşmən bizim Bərdə, Gəncə şəhərlərini atəşə tutdu və insanlarımız həlak oldular, yaralanmalarımız oldu. Bir an belə fikirləşək ki, Beyləqanın 4 yol deyilən yerində həddindən artıq çox böyük izdihamlar var idi. Bakıdan və digər rayonlardan axışan insanlar yardımlar gətirmişdilər. Təsəvvür edin ki, həmin ərazini düşmən atəşə tutdu və nə qədər böyük bir fəlakət ola bilərdi. Yəni, bu kimi məsələləri fikirləşmək, ortaya qoymaq və bunun üçün könüllülük prinsipi bir çox təşkilatların yaradılması, gənclərin maarifləndirilməsi, tədris mərkəzlərinin açılması və bütün bu məsələlərin dəqiqliklə yerinə qoyulması vacibdir”.

Hərbi ekspert vurğulayıb ki, ölkədə “ASAN Könüllüləri” deyilən təşkilat var. Yaxud, Yeni Azərbaycan Partiyası Gənclər təşkilatının könüllüləri deyilən təşkilatlar var: “Lakin 10 milyonluq və böyük ərazisi olan Azərbaycan üçün, eyni zamanda hər dəfə hərbi əməliyyatların başlanacağı təhlükəsi olan bir dövlət üçün bütün təşkilat-

lar həddindən artıq azlıq təşkil edir. Bu, hər bir regionda olmalı və işlərin təşkilatlandırılması üçün maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. Hazırda “Legion” hərbi vətənpərvərlik klubunun fəaliyyəti dayandırılıb. Çünki qarşısına qoyduğu prinsip bu idi ki, torpaqlarımız tam azad olunana qədər bütünlüklə hərbi vətənpərvərlik klubu olaraq orduya könüllü yardım kampaniyalarını davam etdirməliyik. Çox şükürlər olsun ki, qarşımıza qoyduğumuz missiyanı, vəzifələri şərəflə, bütünlüklə və bir çox qeyri-hökumət təşkilatlarının bacarmadığını biz bacararaq etdik. Bununla da fəaliyyətimiz sona gəldi. Bundan sonrakı dövrdə mən istəməzdim ki, Azərbaycan yenidən hansısa bir müharibələrə və ya hərbi əməliyyatlara qatılsın. Lakin gəlin heç qəfətə açıq gözlə baxaq. Azərbaycan üzde dost deyən, lakin arxada bizimlə düşmən olan dövlətlərlə həmsərhəddir. Hər zaman hərbi əməliyyatların başlanması, təxribatların olması gözəniləndir. Bu baxımdan hələlik mənəm yaratdığım hərbi vətənpərvərlik klubu öz missiyasını başa çatdırıb. Lakin dövlətçiliyimizə hansısa bir təhlükə olarsa, bir çağırışla həmişə olduğu kimi mənirlə adamı arxamca aparmağa həmişə hazırım. Bu, məsələnin birinci tərəfidir. İkinci tərəfi budur ki, mənəm kimi insanlar çoxdur. Bunlar üçün şərait yaradılmalıdır. Bütün bu məsələlər dəqiqliklə öyrənilməli, maarifləndirilməlidir ki, sabahki gün hansısa məsələlər ortaya gələndə insanlarımız müştəkkil və bilikli olsunlar. Çünki dünyanın bütün ölkələrində könüllülük anlayışı var. Demək olar ki, bu, həddindən artıq vacib amil kimi ortaya gəlib. İllər uzunu da bu fəaliyyətinin müsbət tərəfini göstərib”.

Ən uca adı qazanıb, ən ali məqamı fəth edən QƏHRƏMANIM

Azərbaycan Respublikasının
Mediannın İnkişafı Agentliyi

Layihə çərçivəsində

Yazı Azərbaycan Respublikasının Mediannın İnkişafı Agentliyinin dəstəyilə "Gənc nəslin milli mənlilik şüurunun inkişafı etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi" istiqaməti üzrə layihə çərçivəsində hazırlanıb.

İnsan həyatı çox keşməkeşli yollar-
dan keçir. Bu yollarda taleyin hər yazı-
sını görmək olar. Kimi üçün sevincli,
kimi üçün kədərli. Zöhrə xanım üçün
də həyat heç də arzuladığı kimi ol-
madı. Böyük məhəbbətlə qurulan ailə hə-
yatı nə yazıq ki, yarıda qalır.

Yazını hazırlarkən bu gözəl xanımın
xatirələrini vərəqlədim. Qərribə hiss-
lərin altında idim. Gah gülür, gah ağ-
lıyrdım. Böyük sevgi ilə başlayan mü-
nasibətlərin nə gözəl xoşbəxt anları
keçib. Oxuduqca bu sevginin yarıda
qaldığını bilmək çox ağırdır. Bir xanım
yaşadıqları sevincli, kədərli anları
nə qədər təsirli olduğunu sözlə ifa-
də etmək çox çətin idi.

Bir məhlədə böyümüşdülər. Uşaqlı-
qları bir yerdə keçib. O zamanlar da-
la-dalaşa keçən şirin uşaqlıq illəri
sonralar böyük bir sevgiyə çevrilir:

"İllər keçdi... Biz böyüdük. Uşaq
vaxtı bir-biri ilə heç cür yola getməyən
iki gənci həyat möcüzəli şəkildə qarşı-
laşdırdı. İllər sonra Yunislə birlikdə
universitetdə təhsil alan tələbə yoldaş-
ları mənimlə eyni dövlət müəssisəsində
çalışırdılar. Bir gün kollektiv şəkildə
foto çəkdirdik. Həmin şəkli Yunisin
qrup yoldaşlarından biri sosial şəbəkə-
lərdən birində paylaşmışdı. Bu şəkli
gören Yunis 13 il sonra məni tanıyır,
dərhal həmin qrup yoldaşına zəng
edir, adımı və qazaxlı olub-olmadığımı
soruşur. Yunis ona uşaqlıqda eyni mə-
həllədə böyüdüyümüzü deyir."

Bələcə bu təsadüf sonralar bu iki
gənci bir araya gətirir. Sizə bu sayı-
mızda söhbət açacağım qəhrəmanım və-
tən sevdalısı, igid, cəsur, öncəliyi və-
tən, sonra isə ailəsi olan şəhid Yunis
Qasım oğlu Kazımovdur.

Yunis 1993-cü ilin sentyabrın 24-də
Qazax rayonu, Kəmərlı kəndində anan-
dan olub. 2000-2011-ci illərdə kənd
məktəbində təhsil alıb. 2011-2015-ci
illərdə Gəncə Dövlət Aqrar Universitetində
"Yer quruluşu, torpaq və şəhər
kadastrı" ixtisasına yiyələnib. 2015-ci
ildə XTQ-də hərbi xidmətə yola düşüb.
Qazax rayonu N sayılı hərbi hissədə
minaların təmizlənməsi taborunda ley-
tenant rütbəsinə xidmət edib. 2020-ci
ilin sentyabr-noyabr aylarında Cəbrayıl,
Qubadlı, Hadrut, Xocavənd və Şuşanın
düşmənlər işğalından azad edilme-
si uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak
edib. Sağlığında Prezident İlham Əliyev
sərəncamlarına əsasən "Azərbaycan
bayrağı" ordeni, "Cəbrayılın
azad olunmasına görə", "Hadrutun
azad olunmasına görə", "Qubadlıın
azad olunmasına görə", "Xocavəndin
azad olunmasına görə" və "Şuşanın
azad olunmasına görə" medalları ilə
təltif edilib. Şəhid olduqdan sonra "III
dərəcəli Rəşadət ordeni" və "Vətən uğ-
runda" medalı ilə təltif edilib. 2022-ci il

sentyabrın 13-də Ermənistan Silahlı
Qüvvələri tərəfindən törədilən geniş-
miqyaslı təxribatın qarşısının alınması
zamanı şəhid olub.

Çox mərd, qeyrətli, hər sözünün,
hər hərəkətinin hesabını verə biləcək
bir kişi, hər gününü son gününü kimi ya-
şayan bir insan olub Yunis. Zöhrə xanımın
xatirələrini vərəqlədikcə həyat
yoldaşı haqqında yazdığı ən gözəl
sözlerle insan qürur duyur. Belə bir
mərd, vətənpərvər, igid bir eoloqlumla
fəxr edirik. Qazax torpağının bir nü-
mayəndəsi kimi casur qardaşımızın
qəhrəmanlığı, alicənablığı, mərdliyi
məni də qürurlandırır. Hər insana nə-
sib olmur müsbət keyfiyyətləri özündə
cəmləşdirib şərəfli ömür yaşamaq. Nə
yazıq ki, bu şərəfli ömrün yolu çox qı-
sa oldu.

Hər kəsə yaxşılıq etmək, hamının
qəlbinə ələ alıb könülünə dəymək Yunis
ən gözəl xüsusiyyətlərindən idi,
söyləyir ömür-gün yoldaşı:

"Həyatda ələ bir kəs ola bilməzdi ki,
ondan zərər qədər pislik görsün. Pisə
də yaxşılıqla cavab verməyi bacaran,
yamanlığa yaxşılıq edə bilən oğlan idi.
Yunis heç kəsi nə çox yaxınına burax-
maz, nə də ondan çox uzaq məsafədə
olmazdı. Heç kimin xətrinə dəyməz,
bədax insanları pis əməllərini dilə
getirməzdi. Halallığı və düzgünlüyü
dəyər verməyi, ədalətli olmağı bacarırdı.
Onun haqqına giren insanları belə
gülərək yola verən idi Yunis. Hər za-
man dediği bir söz vardı. "Təki canımız
sağ olsun". Çox həvəsevər, hər şey-
dən zövq alan insan idi".

2020-ci il doğma torpaqlarımızın
azadlığı uğrunda döyüşlər başlayanda
Yunis də savaşa qatılır:

"Sentyabrın 24-də Yunisin doğum
günü idi. Cəbhəyə getməyinə 3 gün
qalmışdı. Biz birlikdə restorana getdik,
ad gününü qeyd etdik, hədiyyə olaraq
ona köynək almışdım. Həmin günü-
müz də həmişəki kimi çox xoş keçdi.
Həyatında ilk dəfə ad gününü keçirdiyini
etiraf etdi. Döyüşə getməyinə bir gün
qalmış işdən çıxarkən onun qarşısında
gördüm. "Son dəfə səni görməyə gəl-
dim, bəlkə bir də bir-birimizi görə bi-
ləməyəcəyik, mənə bir şey olarsa, mən
həmişə xoş hisslərlə xatırla, mən
unutma" - dedi. Məni bərk-bərk qucaq-
ladı, dərinlən bir ah çəkdi. Həmin gün
o qədər ağlamışdım ki... Amma nədən-
sə ürəyim çox rahat idi. Sanki salamat
qayıdacağına əmin idim. 2020-ci ilin
27 sentyabrında döyüşlər başladı. Mə-
nə ilk mesajı "Artıq torpaqları alırıq,
mənə görə narahat olma, imkan olduq-
ca sənə zəng edəcəyəm... Səni çox
sevirem, ömrüm" - oldu. 44 gün ərzin-
də mənim nələrdən çəkdiyimi bir Allah
bilir. Ondan bir gün xəbər gəlməyəndə
özümə yer tapa bilmirdim. Namazda
sevdiyim insana, cəbhədə döyüşən

qardaşlarımıza ağlaya-ağlaya dua
edirdim. Mühəribə zamanı Şuşanın
azad olunması ərəfəsində Yunisdən
yeddi gün xəbər olmadı. Ondan xəbər
ala bilmədiyim müddətdə işlədiyim
dövlət müəssisəsinin yaxınlığındakı
yaşayış evlərindən birinə şəhid cəna-
zəsi gətirilmişdi. Pəncərədən baxırdım.
Necə də ağır gün idi... Necə də
dəhşətli səhnə idi. İlk dəfə idi ki, bu
qədər izdihamlı mərasim gördüm.
Yunis gözümün önünə gəldi. Sanki
ürəyim yerindən çıxırdı. Həmin gün
çox ağlamışdım... Yunis fursət olduqca
zəng edirdi, məsaj yazırdı, mənə təsəlli
verirdi. "Gələcəyəm, az qaldı, sən-
dən ötrü çox darıxmışam" - deyirdi.
Ondan xəbər çıxmıdığı müddətdə, 6-8
noyabr tarixlərində Şuşa uğrunda ge-
dən döyüşlər zamanı ayağından yaralan-
mışdı. İki dəfə yaralandığına bax-
mayaraq, döyüş meydanını tərk etmə-
mişdi. Zəfər gətirməyə kimi döyüş
yoldaşları ilə çiyin-çiyinə vuruşmuşdu. 9
noyabr 2020-ci il tarixində yarasının
ağır olması səbəbindən və artıq Şuşa
şəhərinin işğaldan tam azad olundu-
ğuna əmin olduqdan sonra arxa cəbhə-
yə göndərilmişdi. Nəhayət, 9 noyabr
tarixində mənə zəng etdi. Sevincim-
dən için-için ağlayırdım, o isə gülürdü.
Səsinə eşitdiyimə görə çox xoşbəxt
idim. Yaralı olduğunu bilmirdim. Yalnız
bir aydan sonra bildim... Hamıya bu
xəbəri mənəndən gələcək tapşırırdı.
Çünki Yunis bilirdi ki, onun sağlamlığı-
na görə çox narahatam. Xəstəxanada
olduğu müddətdə biz ancaq telefonla
danışırdıq, o da mənə Şuşada olduğunu
deyirdi... Mühəribədən sonra ilk gö-
rüşümüz düz bir ay sonra baş tutdu.
Biz yenə həmişə görüşdüyümüz resto-
rana üz tutduq. Həmin gün o qədər hə-
yəcanlı idim ki... Onu görə biləcəyimə
çox sevinirdim. Yunis içəri girəndə
hönkür-hönkür ağladım. Yunis
əynində XTQ geyim forması var idi, çox
arıqlamışdı, üzü saqqallı, baxışları
yorgun idi. İlk dəfə idi ki, Yunis belə
baxımsız halda gördüm. Restoranda
əyləmiş digər şəxslər onun mühəribə-
dən gəldiyini anlamışdılar, onlar da bi-
zi həyəcanla izləyirdilər. Müdiriyyət
bizim masaya hədiyyə olaraq, üzərində
ürək təsviri olan iki fincan kofe və ürək
formasında iki dilim tort göndərdi".

Bu qayıdış Zöhrə xanım üçün Alla-
hın ən gözəl müjdesi olur. Həmin gün
Yunis "Dür gedək, nişan üzüyü alağ" -
deyir ona. 2020-ci ilin dekabrın 11-də
nişan mərasimi keçirilir. Yeddi ay son-
ra bu gözəl cütlüyün toy mərasimi
keçirilir.

Zöhrə xanım üçün Yunis haqqında
həm danışmaq, həm də susmaq çox
çətinidir. Deyir, həyat yoldaşım yaxşı
vətəndaş, yaxşı insan, yaxşı övlad,
yaxşı qohum, yaxşı dost, yaxşı ata,
yaxşı Allah bəndəsi olub. Allaha çox
bağlı olub. Hər gecə yatağına uzanan-
da Allaha şükür edərdi. Yatanda belə
barmağı ilə şəhadət tutub yatırdı. Dö-
yüş yoldaşlarının dediyinə görə, Yunis
şəhid olanda da səcdə vəziyyətində
olub, yəne də barmağı ilə şəhadət tu-
taraq can verib.

Allahın sevdiyi, seçdiyi, ən uca zir-
vəyə layiq gördüyü, imtahanı olmayan
sevimli bəndələridir şəhidlər. Qəhrə-
manım Yunis də Allahın sevimli bən-
dələridəndir. Ən uca adı qazanıb, ən
ali məqamı fəth edən igid oğullardandır.
Hər bir adamın qiyməti onun vətə-
nə, millətə xidməti ilə, əsl insanlıq lə-
yaqəti ilə vətənpərvərlik hissi ilə ölçülür.
Yunis Kazımov da vətən naminə
düşmənlə savaşa gedərək öz vətənpərvərlik
hisslərini əlində silah doğma
torpaqlarımıza azad etmək uğrunda dö-
yüşməklə göstərmiş oldu. Casur dö-
yüşçümüz düşmənlə qarşısında inamla
dayanaraq, vətənimizi, doğma torpaq-
larımızı qorudu. Yaxınları, dostları Yunis
vətənpərvərliyindən, qəhrəmanlığından
böyük qürur hissilə danışirlər. Döyüş
yoldaşları onun işdə çox məsuliyyətli,
intizamlı və ciddi davrandığını

bildirirlər. Zöhrə xanım deyir, döyüş
yoldaşları arasında ləqəbi "Əqrəb" idi:
"Tutduğumu qoparan" mənasında
dostları ona belə deyirmiş. Mən ona işi
barədə sual vermişdim, versə də, o
cavablandırmazdı. Bir gün ona müha-
ribə ilə bağlı sual verdim. Dedim, heç
ölüməndən qorxduğun oluduğu? O isə
mənə cavabında: "Orada yaşadıqları-
mız, gördüklərimiz çox ağır idi, quca-
ğımızda cavan qardaşlarımız şəhid ol-
du, hələ də özümə gələ bilmirəm" - de-
di. "Amma bir an belə döyüş yoldaşları-
mı köməkəz buraxmamışam, xoş-
bəxtəm ki, mənim başım döyüş yoldaş-
larımın, şəhid qardaşlarımın yanın-
da ucadır, mənəm o döyüşdə əziyyətim
çox olub. Həmin Allah yolunda, millət
üçün döyüşmüşəm, torpağım üçün,
haqq-ədalət üçün döyüşmüşəm, mə-
nim həqiqi mükafatımı Allah versin" -
dedi. Bəlkə də onun Allahdan ən bö-
yük mükafatı belə şərəfli ölüm, şəhidlik
zirvəsinə fəth etməsi oldu. Mənim din-
li, imanlı yoldaşım Yunis mühəribədə
namazından bir gün belə qalmamışdı.
Ən ağır təlimlərdə, işdən yorğun gəl-
diyi günlərdə də mütləq namazını qıla-
rdı. Hər dəfə o qədər yorğun olurdu ki,
ayılı bilmirdi, namazını oturmaq qıla-
rdı. Ona heyranlıqla baxırdım... Yunis
dostları çox idi, ən yaxın dostları əsa-
sən döyüş yoldaşları olub".

Yunisli günlərin xatirələrini yada
salmaq çox çətindir Zöhrə xanım üçün.
Deyir, 44 günlük Vətən müharibəsində
qəhrəmanlıqla döyüşüb Şuşanın alın-
masına qədər gedən döyüşlərdə igid-
lik nümayiş etdirib. Döyüşlərdə aldığı
yaranın ağır olması səbəbindən arxa
cəbhəyə göndərilib. Mühəribədən son-
ra evlənen cütlük 14 ay evlilik həyatı
yaşayıb. 2022-ci ilin sentyabr ayında
anti-terror əməliyyatına qatılır:

"Yunis evdən son gedişi 31 av-
qust 2022-ci il tarixində olub. Hər za-
man olduğu kimi, evdən 05:30-da çı-
xdı. Evdən çıxarkən ələ bilirdi ki, həmin
gün evə qayıdacaq, təlimə gedəcəyini
bilmirdi. Onu həmişəki kimi, gülə-gülə
yola saldım. Əli yatırdı, onu yatağında
doyunca öpdü, qucaqladı və getdi. Gü-
norta isə zəng etdi ki, biz təlimə gedirik.
Şəhid olan günə qədər tez-tez gö-
rüntülü zənglərə danışırdıq. Mən Əli
ilə çəkdiyimi şəkilləri ona göndər-
məyə olduğumu, danxdığını deyirdi.
Görüntülü danışıqda uşağı görüb
kövrəlirdi. 12 sentyabr tarixində bizim
son danışıqımız, son zəngimiz, son
məsajımız olub".

Zöhrə xanımın qəlbindəki yara onu
göynədir. Ömrü-gün yoldaşının bir də-
fa olmayacağına düşündükcə bu də-
rin içinde sızılır. Amma bu sızıntılar
içərindəndə tək təsəllisi atasına bən-
zəyə körpə balası Əlidir. Deyir övladını
atasının arzuladığı kimi böyüdəcəm.
Bu yolda tək də olsam, çətin də olsa,
mən bunun öhdəsindən gələcəm...

Blinkenin zəngindən sonra Brüsseldə müəyyən qədər müzakirələrdə yumşaq xətt gözləniləcəkdir

Aprəl 5-də Brüsseldə ABŞ, Avropa İttifaqı və Ermənistan arasında görüş keçiriləcək. Görüşlə bağlı Azərbaycan Prezidentinə zəng

edən ABŞ dövlət katibi Antoni Blinken ölkə rəhbəri ilə bir sıra məsələləri müzakirə ediblər. Bununla bağlı Herbiand.az-a açıqlama verən politoloq Tural İsmayilov bildirib ki, Antoni Blinkenin Azərbaycan Prezidentinə zəng vuraraq Brüsseldə ABŞ, Avropa İttifaqı və Ermənistan arasında keçiriləcək görüşlə bağlı məlumat verməsi onu göstərir ki, bu gün Azərbaycan qlobal münasibətlər sistemində ən önəmli ölkələrdən biridir:

“Artıq ABŞ dövlət katibi bununla neçənci dəfədir ki, Azərbaycanı narazı salan məqamlarla bağlı Azərbay-

cən Prezidentinə zəng vurur, ondan nəyisə xahiş edir və yaxud da hansısa məsələlərə aydınlıq getirməyə çalışır. Bu, təbii ki, Azərbaycanın gücüdür, qüdrətlidir. Ölkəmizin Cənubi Qafqazda lider ölkə halına gəlməsi beynəlxalq münasibətlər sistemində ölkəmizin mövqələrinin daha da güclənməsinə səbəb olur ki, ABŞ kimi bir dövlətin dövlət katibi səviyyəsində hər dəfə ölkə liderinə Azərbaycanı narazı salan məqamlardan sonra zəng edilməsi də Azərbaycanın artan qüdrətinin göstəricisidir”.

Politoloq hesab edir ki, bu zəngdən sonra Brüsseldə müəyyən qə-

dər müzakirələrdə çox güman ki, yumşaq xətt gözləniləcəkdir:

“Əslində hamıya bəllidir ki, bu gün Ermənistanın Qərb tərəfindən qızışdırılması və regionda vəziyyəti qarışdırmaq üçün ondan istifadə edilməsi meyarları geniş şəkildə göz önündə olan bir vəziyyətdir. Amma Azərbaycanın narazılıqlarından sonra ən azından mediaya ötürülən, ictimaiyyətdən məlumatlara diqqət ediləcəyini hesab edirəm. Üçtərəfli görüşdə bir-mənalı şəkildə ABŞ, Avropa İttifaqının bundan sonra Ermənistanı hansı iqtisadi yardımları etməklə bağlı müzakirələr aparılacaq”.

Tural İsmayilov həmçinin düşünür ki, Ermənistandakı anti-Rusiya əhval-ruhiyyəsini qızışdırmaq üçün yeni tezislər də Ermənistanı ötürülə bilər.

Elnurə İSAXANƏ

Aprəl 2-də Ermənistan təhlükəsizlik orqanlarının Basarkeçərdə Sotk (Söyüdü) qızıl mədəninə işləyən iki rusiyalı əməkdaşı həbs etdiyinə dair məlumat yayılıb. Rusiyalı işçilər Söyüdü qızıl mədəninin hazırda Ermənistanın nəzarət etdiyi hissəsində işləyir.

Erməni mətbuatı yazır ki, saxlanılan rusiyalılar qızıl mədəninin mühafizə postunun əməkdaşlarıdır: “Mədənin işçiləri bizə bildirir ki, iki rusiyalı işçi Azərbaycana casusluq etməkdə şübhəli bilinir. Onlar ya taqla bağlı Azərbaycana məlumatlar ötürür”.

Bundan başqa, dünən Xankəndidə Ermənistanı həyat yoldaşı ilə qayıdan Sarkis Qalstyan da “Azərbaycana casusluq” ittihamı ilə həbs olunub.

Siyasi şərhçi Tofiq Abbasov Herbiand.az-a bildirib ki, dövlət siyasətinin həyata keçməsinə xüsusi xidmət orqanlarına bağlı strukturların hamısının aidiyyəti var:

“Onlar bir çox prosesləri özləri idarə edir, müəlliflik edir və onların mətbuata çıxmasını təmin edirlər. Bununla da ictimai fikirdə rəylər yaradırlar, digər tərəfdən də öz isteklərinə nail olmaq məqsədi güdürlər. Çünki Ermənistan indi hazırda, həqiqətən də, bütün anlaşıqlı Qafqaz bölgəsinin zəif bəndidir. Üzdə olan odur ki, bu ölkənin, ümumiyyətlə, bir sahədə gözə çarpacaq dərəcədə özünü nümayiş etdirən bir irəliləyiş yoxdur. Nə iqtisadiyyatda, nə qonşuluq siyasətində, nə özünün iqtisadi quruculuğunda və hü-

Ermənistanın Azərbaycana qarşı “casus” oyununda məqsədi nədir?

manitar yaradıcılıqda, ümumiyyətlə heç bir sahədə yoxdur. Sanki bu ölkə pauzaya qoyulub və özünəməxsus tərzdə hələ gözləmə mövqeyindədir. Çalışır ki, havadarlarının imkanlarından istifadə etsin, onların dəstəyindən yararlanınsın. Görün Ermənistan nə dərəcədə Qərbin yedəyinə artıq yerləşməyə qərar verib və Rusiyadan uzaqlaşır”.

Siyasi şərhçinin sözlərinə görə, Azərbaycanla qarşıdurma meyillərinin güclənməsində məqsəd ondan ibarətdir ki, sülh prosesinə dələlət edən işartılar üzə çıxmasın:

“Yeni, Ermənistan bütün dünyaya göstərir ki, guya Azərbaycan onun üçün düşmən məmləkətdir və barışmaq istəmir. Guya heç bir sülh gündəliyi irəli sürməmişik, Ermənistan beş prinsipdən ibarət paket təqdim etməmişik və s. Burada əlbəttə ki, Qərbin özünü bu cür iyrenc oyununun işartılarını görürük. Qərb istəmir ki, burada sabitlik və sülh yaransın. Ona görə də ciddi-cəhdlə bütün bu proseslərdə pozuculuğa üstünlük verir. Heç bir sirr deyil ki, Fransa, xüsusilə həm Amerikanın tapşırığı, həm də özünün istəyi ilə çalışır ki, bölgəyə yerləşsin. Bunun üçün isə bəhanə lazımdır. Bəhanə nə ola bilər? Azərbaycan düşmən dövlətdir, aqressiv məmləkətdir, Ermənistanı rahat yaşamağa imkan vermir. Ona görə Ermənistan

tan bildirmək istəyir guya ele durumdadılar ki, köməyə ehtiyacları var və digər tərəfdən de onları silahla təmin etməlidirlər. Və Ermənistan indi nümayiş etdirir ki, buyurun baxın, göstəricilərdən biri də Azərbaycana casusluq edən vətəndaşlarımızdır. Onlar Xankəndidə, Azərbaycanda yaşayıblar. Guya Azərbaycanın xüsusi xidmət orqanları vasitəsilə ələ keçiriləblər, onların üzərində işlər aparılıb və s. Məqsəd burada ondan ibarətdir ki, Ermənistan balaca bir ümidverici işartı yaranan kimi çalışır onu məhv etsin. Bununla da Qərb havadarlarına göstərir ki, siz danıxmayın, burda proses öz axarı ilə gedir və biz geri çəkilmək niyyətində deyilik. Sadəcə ümidimizi sizlərlə bağlıdır və siz bizə dəstəyinizi verin ki, biz Azərbaycanla, eləcə də Türkiyə ilə qarşıdurmada duruş gətirə bilək. Bax, məqsəd budur”.

Tofiq Abbasov qeyd edib ki, amma Ermənistan xalqı bu proseslərin çoxundan xəbərsizdir:

“Çünki bu, rəhbər sisteminin oyunbazlığının nəticələridir. Əgər Nikol Paşinyanın həqiqətən də, müdrikliliyi və uzaqgörənliyi olsaydı Azərbaycan və Türkiyə ilə barışığa gedərdi. Aydın məsələdir ki, Paşinyan istədiyi siyasəti yeridə bilmir, onu bu vəzifəyə oturdular artıq elə bir şərait yaradıblar ki, yalnız kənardan gələn təlimatları eşidir və onlara qeyd şərtsiz eməl edir. Ona görə də burada süni gərginlik qüvvəsini saxlayır, digər tərəfdən də bölgədə atmosferi zəhərləyir. Amma Azərbaycan bu məsələlərdən çəkinmir. Biz nələrin niyə baş verdiyini və səbəblərini bilirik, həm də baş verən hadisələrin bütün konturlarını görə bilirik. Təbii ki, bundan da nəticələr çıxarıraq. Ermənistandan fərqli olaraq öz siyasətimizin ağasıyıq və bizə heç kəs təlimat vermir. Bizim güclü dövlətimiz və rəhbərimiz var. Dövlət sistemimiz həqiqətən çox əhəngdərdə fəaliyyət göstərir. Ona görə də belə hadisələrin təsiredici qüvvələri bir o qədər də məyusluq doğurmur. Əksinə, biz bütün bu oyunbazlığın görünməyən hissələrini hiss edirik, hesablayırıq və ona görə də düzgün nəticələrinə də çıxara bilirik”.

Baxtiyar CƏFƏRLİ

Fərhad Mehdiyev: “Köçəryanın Azərbaycana eksradisiyası asan proses deyil”

I Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan xalqına qarşı xüsusi qəddarlıqda fərqlənən, amansızcasına vəhşilik törətməkdə, etnik təmizləmədə adı hallanan Robert Köçəryanın Almaniya hökumətinə müraciət etsə, Robert Köçəryanın Azərbaycana ekstradisiyası prosesi həyata keçirilməsi və

onun Azərbaycan Respublikasının qanunlarına əsaslanaraq, həbs edilməsi mümkündürmü?

Mövzunu Herbiand.az-a şərh edən beynəlxalq hüquq üzrə professor Fərhad Mehdiyev bildirdi ki, bunun üçün Azərbaycan interpol müraciət etməlidir:

“Azərbaycan Robert Köçəryanı interpol xətti ilə istəməlidir. Interpol

təqdim olunan sənədlərdə Köçəryanın hərbi cinayətlərdə iştirakını təstiqləyən faktlar yer almalıdır”.

Hüquqşünas onu da qeyd edib ki, bu proses görüldüyü kimi asan deyil:

“Böyük ehtimal Almaniya Robert Köçəryanı Azərbaycana təhvil verməyəcək. Çünki bu proses baş versə, Köçəryanın vekili Almaniya yerli məhkəməyə müraciət edəcək. Bununla da proses uzanacaq. Lakin proses çətin olsa da, buna cəhd etmək mümkündür”.

Emin ŞİRVANZADƏ

Şəhidlərimiz qürurumuzdur

Şəhid ölən və yox olan deyil; Ömrü davam edən və ölməz olan insandır. Elə buna görə də şəhidlər diridirlər, ölmürlər və ayədə onlara "ölü" deyilməməsi bildirilir. Onlar Rəbbi tərəfindən verilən ruzidən, Allahın öz lütfündən və səxavətindən onlara bəxş etdiklərinə sevinərək bəhrələnirlər. Onlardan sonra gələcək və hələ də onlara qoşulmamış şəhid qardaşları üçün heç bir kədər və qorxu olmadığı müjdəsinin sevincini hiss edirlər. Onlar öz canından da müqəddəs saydığı dini, milli-mənəvi dəyərlər, vətəni yolunda canını fəda etmiş, dünyada hər şeydən əl çəkməyin fəzilətini görmüşlər.

Azərbaycan igidləri şəhid və ya qazi olmaq şərəfinə nail olaraq həyatı əbədi, ölümsüz edəcək inanc-ları ilə, ölümü gözlərində o qədər alçatdılar ki, qanad açmaq gözəl-liyini əbədiyyətə dastana çevirdilər. Şəhidliyin nə qədər uca bir zirvə, ən şərəfli məqam olması ilə bağlı yazılan ayələr, beyitlər, şeirlər, dastan və romanlar gözəl kəlamlar deyilir. Həqiqətən də bu zirvəyə onun fəzilətini dərk edənlər layiqlidirlər.

Hulusi Əfəndi həzrətləri bir beytində şəhidlərin heç vaxt unudul-mayacaq və daim anılacaq böyük şəxsiyyətlər olduğunu bildirir: "Ey pak ruhu ilə canını fəda edən, şəhid olan. İnsanlar və cinlər həmişə sənin üçün ağlayır. Bütün kainat sənin üçün ağlayır, yer və göy sən üçün göz yaş tökür."

Biz millət olaraq şəhidlərin ar-dınca ağlayırıq, göz yaş tökürük. Əslində bu, Rəbbimizin rəhmətini xatırlamaq üçündür. Bu, kədərlə qarışıq sevinc halıdır. Ağlamaq... Bu, həm də yerlə, göylə və onların arasında olanlarla duyğuları bölüş-mək deməkdir. Hər bir şəhidin dəfn mərasimindən sonra Kərbə-la, Azərbaycan şəhidlərinin hü-zünün qəlbimizdə hiss edir, arxal-ında yas tutanlar kimi evlə gedənləri də minnətdarlıqla yad edirik. Bu həm də millət olmağın tə-zahürüdür.

Bu dəfə sizə tanımaq istədiyim Məmmədov Sənan da şəhidlik şərbətini dadmış, bu ali məqama layiq olmuş vətən övladlarındandır.

Azərbaycanın bütövlüyü uğrun-da, torpaqlarımızın qorunmasında canından keçmiş şəhid olan Sənan Hidayət oğlu Məmmədov 28

iyun 1998-ci tarixdə Culfa şəhərində dünyaya göz açır.

Novruz bayramı günlərində Culfa şəhər şəhidlərimizi və ailələrini ziyarət edərkən Yaycı kəndində dəfn edilmiş qəhrəmanımızın məzarını ziyarət edib evlərinə yollandıq. Ailəsi ilə səmimi söhbətimiz oldu.

Şəhidin atası Hidayət bəy bildirdi ki, ailədə iki oğlan övladları olub. Böyük olan Sənan kiçik qardaşı Hicrana örnək davranışları ilə yanaşı onun qayğısına da qalır. 2004-cü ildə Culfa şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbdə təhsil almağa başlayıb. Orta məktəbdə təhsil aldığı illərdə də qardaşı Hicrana qarşı necə qayğıkeş olubsa məktəbli yoldaşlarına da elə olub. Dostcanlı və mehriban idi. Dərslərini yaxşı oxuyardı.

Sənan 8-ci sinifdə təhsil alarkən hər b sənətini seçir. 2012-ildə Naxçıvan şəhərindəki Heydər Əliyev adına Hərbi liseyə qəbul olur. 3 il-lik təhsilini uğurla tamamladıqdan sonra Azərbaycan Ali Hərbi məktəbinə daxil olur. Lakin ikinci kursda təhsil aldığı dövrdə səhhətində yaranmış narahatlığa görə təhsilini dayandırmaq məcburiyyətində qalır. Buna baxmayaraq qəlbi Vətən eşqiylə döyünən vətənpərvər Sənan könüllü olaraq Tərtər rayonunda, baş çavuş kimi düşmənlə üzbəüz Tülkü dərəsi postunda torpaqlarımızın keşiyini çəkir. Hamımıza yaxşı məlumdur ki, istər birinci Qarabağ müharibəsində, istər atəşkəs dövründə, istər də 44 günlük müharibəsində ən çox atəş altında olan Tərtər rayonu olmuşdur. Atası Hidayət bəy 2017-ci ilin oktyabr ayında övladını görmək üçün Tərtərdəki hərbi hissəyə yollanır. Geri döndükdən 10

gün sonra mənfur düşmənin atəş-kəsi pozması nəticəsində Sənan yaralanır. Bir müddət tibb məntə-qəsində müalicə aldıqdan sonra onu ev müalicəsi üçün 10 günlük məzuniyyətə buraxırlar.

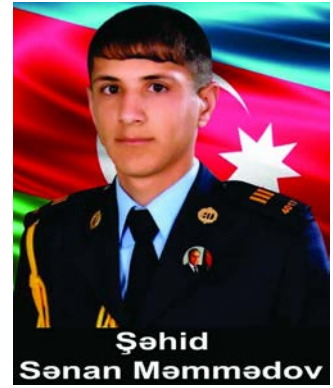
Anası Kəmalə xanım deyir: "Sənan evdə qaldığı müddətdə yaralı olduğunu hamımızdan gizlətdi. Gündəlik gedib xəstəxanada sarğısını dəyişdirirmiş. Qayıtmasına iki gün qalmış əynini dəyişdirər-kən təsadüfən otağına girib bədənindəki sarğını gördüm. Çox narahat oldum. Dedi:" Ana narahat olma ciddi bir şey yoxdur. Artıq sağalmışam. Səndən bir istəyim var. Mənə iki ədəd üzərində Azər-baycan bayrağı olan qol saati al. Biri mənim üçün digərini xidmət yoldaşıma hədiyyə edəcəyəm. Mənim saatımda bayrağın üzərində fotosükilimi də salsınlar". Ana bu sözdən də narahat olur. "Narahat olma ana inşallah bir gün mən şəhid olaram və sən mənəməm fotolarını bayrağımızla bəzəyərsən. Bax onda bu saat sənə geri qayı-dacaq və sən onu qürurla daşıyaqcaşan"-deyən Sənan bu arzusuna çatır.

Sənan döyüş bölgəsinə geri qa-yıdır. 2018-ci il yanvar ayının ilk günlərində anası ilə telefonla əla-

qə saxlayır və bir neçə gündən sonra evə gələcəyini bildirir. Elə də olur. Yanvarın 13-ü Sənan ev-lərinə qayıdır. Lakin bu dəfə ca-nından çox əziz tutduğu üç rəngli Azərbaycan bayrağına bükülərək gəlir. Xain düşmənin atəşkəsi pozması nəticəsində başlanan atışmada Sənan yanvarın 11-də qəhrəmancasına döyüşərək şəhidlik zirvəsinə ucalır. Naxçıvan əhalisi qəhrəman şəhidini qarşı-layaraq uğrunda canından keçdiyi torpağa tapşırırlar. Sənan Culfa şəhər Yaycı kəndinə son mənzilə yola salınır.

30 il əvvəl faşist xislətli, xain və gücləri yalnız mülki insanlara çatan qanıqan ermənilər qırğınlar, soyqırımını törətməklə cəsur Azər-baycan xalqının gözünü qorxutmaq istəyirdilər. Buna 44 günlük Vətən müharibəsində də cəhd et-dilər. Döyüş meydanından kilo-

metrlərlə uzaqda, mülkü əhalinin yaşadığı ərazilərə roketlər atmaq-la əhalini təşvişə salmağa çalışır-dılar. Amma bu mənfur niyyətləri gözlərində qaldı.

44 günlük Vətən müharibəsində Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında şanlı Azərbaycan Ordusu işğal altında olan torpaqlarımızı azadlığa qo-vuşdurdu, Vətən uğrunda şəhid olan qəhrəman oğul və qızlarımızın, Xocalıda və digər əraziləri-mizdə erməni qətləminə məruz qalan mülki vətəndaşlarımızın, "atəşkəs" dövründə xain pusqular qurub atəşkəsi pozaraq şəhid et-dikləri Sənan kimi vətən övladları-nın qisasını döyüş meydanında al-dı.

Ali Baş Komandan İlham Əliye-vin vurulduğu kimi: "Biz onların cavabını döyüş meydanında ver-

dik, bütün şəhidlərimizin qisasını aldığımız onların qanları yerdə qalmadı". Üç ildən artıqdır ki, biz əllərimizdə al qırmızı qərənfəllər Şəhid-lərimizin uyuduğu ruhlar xiyabanı-nı, bölgələrimizdəki şəhid məzar-lıqlarını, onları Vətənə yetişdirən ailələrini alnıaçıq, üzüağ, şəhidlə-rimizin qisasının yerdə qalmama-sından duyduğumuz qürur hissi ilə ziyarət edirik.

Bəli, bu gün Azərbaycanın elə bir bölgəsi, elə bir kəndi tapılmaz ki, orada bir şəhid məzarı olmasın. Onları yaşatmaq, tanımaq, hər şəhid ailəsinə hörmətlə yanaşmaq, şəhidlik zirvəsinə ucalanlar-ın xatirəsini yaşatmaq, onları gəncliyə nümunə göstərmək sə-hamımızın vətəndaşlıq borcudur.

Ruhunuz şad olsun, uca şəhid-lərimiz!

Bəxtiyar ƏLİYEV
Azərbaycan Jurnalistlər
Birliyinin üzvü

Komandirlər (reislər) tərəfindən təbii edilən hüquqi vasitələr, eləcə də onların təbii qaydası və şərtləri hərbi qanunvericilik aktları ilə müəyyən edilmişdir. Hərbi qanunvericilik aktlarında müxtəlif kateqoriyalardan olan hərbi tənbəh tədbirlərinin görülməsinin qaydaları, eləcə də komandirlərin (reislərin) səlahiyyətləri öz əksini tapıb.

Hərbi intizam tənbəhlərinin təbii edilməsi üçün əsasların müəyyən edilməsi və onların təbii hüquqi komandirlərə və digər birbaşa reislərə həvalə edilib, çünki belə tədbirlərin təbii səlahiyyətinə yalnız onlar malikdir.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin İntizam Nizamnaməsinin 5-ci maddəsinin 2-ci abzasına uyğun olaraq, komandirlər (reislər) hərbi qulluqçuların şəxsi keyfiyyətlərinin öyrənilməsinə, onların arasında Nizamnaməyə uyğun münasibətlərin yaranmasına, hərbi kollektivin birliliyinə, tabeliyində olanların nalayiq hərəkətlərinin səbəblərini vaxtında müəyyən edərək, bunların qarşısını almağa, hərbi intizamı pozanlara qarşı dözülməz münasibət yaranmasına xüsusi diqqət yetirməlidir.

Hərbi intizamın, möhkəm hərbi hüquq qaydasının qorunub saxlanılması üçün komandirlərə (reislərə) ciddi səlahiyyətlər verilib. Hər bir komandirin (raisin) intizam hakimiyyəti İntizam Nizamnaməsinin müddəaları ilə müəyyən edilir. Bu səlahiyyətlərin həcmi dövlətin zəruri hesab etdiyi qədər müəyyən edilir.

İntizam Nizamnaməsində göstərilir ki, Vətənin müdafiəsi mənafeyi komandiri (rais) məcbur edir ki, o tabeliyində olanlardan hərbi intizam və qayda-qanuna riayət edilməsini qətiyyətlə və möhkəm surətdə tələb etsin, qayda-qanun hər hansı bir şəkildə pozulmasına yol verməsin.

Hərbi intizamın praktikası, hər şeydən əvvəl, qanunçuluğun tələblərinə uyğun olmalıdır. İntizam hakimiyyəti buna yalnız kifayət qədər əsaslar olduqda təbii edilməlidir. Unutmaq olmaz ki, tənbəhlərin ancaq intizam Nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş növləri təbii edilə bilər. Digər tərəfdən, hər hansı bir qəti imkan tədbiri qanunla ciddi surətdə müəyyən edilmiş qaydada təbii edilməlidir.

İntizam tənbəhi yalnız o halda əsaslandırılmış ola bilər ki, hərbi qulluqçu tərəfindən hərbi hüquq ziddiyyətli əməl, hərəkətə görə təbii edilə bilər. Yol verilmiş əmələ görə təbii edilən tənbəh (cəza) nizamnamə tələblərinin çərçivəsindən kənar çıxmamalıdır. Əks təqdirdə bu, şəxsi heyətin ümumi tərbiyəsinə, onun əhval-ruhiyyəsinə mənfi təsir göstərə bilər. Bu həm də komandirlərin (reislərin) nüfuzuna xələf gətirə bilər.

Göstərmək zəruridir ki, intizam tənbəhi fərdiləşdirmə prinsiplərinə əməl edilməsinin tələb edir. Bu zaman hərbi qulluqçunun şəxsiyyətini, onun ümumi inkişaf səviyyəsini, psixoloji keyfiyyətlərini, habelə onun hərbi xidmətə münasibətini nəzərə almaq lazımdır.

İntizam mürekkəb və çoxsaylı ictimai hadisədir. O, təkə əxlaqi və siyasi deyil, həm də hüquqi kateqoriyadır.

İntizam dedikdə, cəmiyyətin hüquq və əxlaq normalarına, yaxud hər hansı bir təsisatın, qurumun tələblərinə uyğun olaraq tədbirlərin müəyyən davranış və rəftar qaydaları başa düşülür. Təsadüfi deyildir ki, ictimai intizam cəmiyyətin normal fəaliyyətinin ən mühüm ümdə şərtidir. Bu baxımdan hərbi intizam ordunun yüksək əxlaqi səfəliyinə, mənəvi möhkəmliyini və yüksək döyüş ruhuna malik oldu-

ğunu əks etdirən amildir.

Hərbi intizam hər bir döyüşçünün davranışını əxlaqi normalarla tənzim edən və ona nəcib mənəvi keyfiyyətlər aşılayan güclü bir vasitədir.

Beləliklə, hərbi intizam təbii bütövlükdə cəmiyyətə və ya konkret sosial quruma, yaxud hələ qurumun müştəkkil bir hissəsi üçün müəyyən edilmiş davranış qaydalarına tabe olmağı tələb edir. İntizamın xarakteri, onun mahiyyəti müəyyən edilmiş davranış və rəftar qaydalarına tabe olma motivləri və üsulları, intizama riayət edilməsindən irəli gələn əsas tələblərin məzmunu sosial-iqtisadi quruluşun özünün mahiyyəti və məzmunu ilə müəyyən mənə kəsb edir.

Hərbi intizam normaları hərbi təşkilatın spesifikasiyini əks etdirir. O, hərbi

qorumağa borcludur;

d) hərbi intizam normaları komandirlərə (reislərə) tabeliyin - danışıqsız tabeliyin ən yüksək dərəcəsini nəzərdə tutur.

Məhz buna görə də tabe olmamaq ekrər hallarda ən ağır hərbi cinayət kimi qiymətləndirilir.

Hər bir cəmiyyətin normal həyatı üçün müəyyən qaydaların mövcud olması və ictimai münasibətlərin nizam salınması zəruridir. Həmin nizamlayıcı qaydalara cəmiyyətin üzvlərinin davranışını müəyyən edən sosial normaların köməyilə nail olunur.

İctimai münasibətlər müxtəlif sosial normalarla (dini, əxlaqi, hüquqi normalarla, adət-ənənələrlə) tənzimlənir. Hüquqi məsuliyyət dedikdə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının,

nə yetirilməməsi qanunla müəyyən edilən məsuliyyətə səbəb olur. Hər bir şəxs dərk etməlidir ki, hüquq pozuntusunda yol verdikdə onun dövlət qarşısında məsuliyyət vəzifəsi yaranır və belə hallarda dövlət öz məcburetəmə formalarını təbii etməkdə haqlıdır. Hər bir demokratik cəmiyyətdə hüquqi məsuliyyətin sosial əhəmiyyəti onun dövlətin hüquqi əsasının ünsürlərindən biri olması ilə müəyyən edilir. Hüquqi məsuliyyətin iki məqsədi - ümumi və konkret məqsədi vardır. Ümumi məqsəd demokratik quruluşun şərtlərini hüquqi cəhətdən təmin etməkdən ibarətdir. Həmin məsuliyyətin konkret məqsədi - demokratik hüquq qaydasını pozuntulardan mühafizə və müdafiə etməkdən, vətəndaşların hüquqi cəhətdən tərbiyə-

Hərbi intizam və hərbi qulluqçuların hüquqi məsuliyyəti

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 76-cı maddəsinə əsasən, Vətəni müdafiə hər bir vətəndaşın borcudur. Vətənin müdafiəsi dövlətin mühüm funksiyalarından biridir. Hüquqi vasitələr hərbi intizamın, hərbi hüquq normalarının qorunmasına xidmət edir. Bu normalara əməl edilməsi və onların mühafizə olunması Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətində hüquq pozuntularının qarşısının alınmasına və onların aradan qaldırılmasına imkan yaradır.

qulluqçularla hərbi xidmət arasındakı münasibətlərin xüsusiyyətini müəyyən edir.

Hərbi intizam normaları hərbi qulluqçuların bütün fəaliyyətinin şamil olunur.

Hərbi intizamın spesifik cəhətlərindən biri də ondan ibarətdir ki, onun tələbləri praktik olaraq Silahlı Qüvvələrin bütün əsas sferasını əhatə edir. Hərbi intizam normaları dövlət tərəfindən müəyyən edilmiş münasibətləri tənzim və eyni zamanda da mühafizə etməklə hərbi qulluqçulara (onların rütbə və dərəcələrindən asılı olmayaraq) ordu üçün zəruri olan keyfiyyətlərin formalaşmasına yardım edir.

Hərbi intizam dövlət intizamının bütün digər növlərindən fərqlənir. Bu hər şeydən əvvəl, sosial institut kimi Silahlı Qüvvələrin özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə bağlıdır. Hərbi münasibətlər ictimai münasibətlərin spesifik sahəsidir. Çünki hərbi qulluqçu da öz hüquqi statusuna görə başqalarından fərqlənir. O, adi vətəndaş deyil. O, vətənin müdafiəçisi, döyüşçüsüdür.

Qeyd edildiyi kimi, hərbi intizam dövlət intizamının digər növlərindən fərqlənir. Həmin fərqləndirici xüsusiyyətlərə aşağıdakılar daxildir:

a) hərbi intizam normaları hərbi qulluqçuların davranış və fəaliyyətini daha mükəmməl şəkildə rəqləmləşdirir. Dövlət intizamının digər növlərindən fərqli olaraq hərbi intizam vasitəsi ilə əmrlər verilir və yerinə yetirilir;

b) hərbi intizam qaydaları xidmətdən kənar olan hərbi qulluqçuların da davranışına sirayət edir. Belə ki, məzuniyyətdə və ya qismüddətli ezamiyyətdə olan hərbi qulluqçu hərbi intizamı gözləməyə, onun tələblərinə əməl etməyə borcludur;

c) hərbi intizam normaları hərbi qulluqçulara xüsusi tələblər verir. Bu tələblər dövlət intizamının digər növlərində müəyyən edilməmiş tələblərdir. Məsələn, hərbi qulluqçu hərbi anda sadıq olmalı, lazım gələrsə, canını da əsirməməlidir. O, nənki özünün və silahdaşlarının, hətta komandirlərinin heyatını da öz heyəti bahasına

si, hüquq pozanları isə yenidən tərbiyə etməkdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Vətənin müdafiəsini onun hər bir vətəndaşının müqəddəs borcu, qanunla müəyyən edilmiş qaydada hərbi xidmət keçməyi vətəndaşların əsas vəzifələrindən biri kimi müəyyən etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin sıralarına daxil olarkən hər bir vətəndaş Hərbi andı qəbul edir və andını pozarsa, Azərbaycan Respublikası qanunlarının tam ciddiyyəti üzrə məsuliyyət daşımağa hazır olduğunu elan edir.

Hərbi qulluqçuların hüquqi məsuliyyətinin hərbi xidmətdən irəli gələn xüsusiyyətləri Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin fəaliyyətini tənzim edən qanunlarla, Hərbi and, hərbi nizamnamələri və digər hərbi normativ aktlarla (əmlər, direktivlər, sərəncamlar və s.) müəyyən edilir. Həmin xüsusiyyətlərin ən mühümlərini nəzərdən keçirək:

- Hüquq pozuntularının (hərbi xidmət əleyhinə olan cinayətlər, hərbi intizam pozuntuları) xüsusi dərəcəsi dövlət tərəfindən müəyyən edilir.

- Komandirlər (reislər) tabeliklərində olan hərbi qulluqçuları hüquqi məsuliyyətə cəlb etmək üçün xüsusi səlahiyyətlərə malikdir.

- Komandirlərin (reislərin) hərbi qulluqçulara təbii etdikləri hüquqi məsuliyyət tədbirlərinin icrasının xüsusi şərtləri müəyyən edilmişdir.

Hüquqi məsuliyyətinin növləri aşağıdakılardır:

- **İnzibati məsuliyyət:** İnzibati hüquq pozuntusunu intizam pozuntusundan fərqləndirən cəhət ictimai qaydanı pozan davranışın hərbi xidmətlə bağlı olmasıdır. Hərbi qulluqçuların inzibati hüquq pozuntusuna görə inzibati məsuliyyətə cəlb oluna bilərlər.

- **İntizam məsuliyyəti:** İntizam məsuliyyəti hərbi intizam və ictimai qaydalar pozulduqda meydana çıxır. Hərbi qulluqçuların intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi qaydası və şərtləri Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin intizam nizamnaməsi ilə tənzimlənir.

Xəzər SƏLİMƏDƏ
Azərbaycan Respublikası Hərbi prokurorluğunun hərbi təsisatlarda təhqiqat nəzərdə və cinayət təqibindən kənar icraatlar idarəsinin böyük prokuror-metodisti adlıya baş leytenantı

Aprəl döyüşləri-Böyük qayıdışın ilk müjdəsi

Əgər bir ölkənin torpaqları işğal altına düşərsə, onun nəinki ərazi bütövlüyü və suverenliyi pozular, eyni zamanda azadlıq və müstəqilliyi də daim təhlükədə olar.

Azərbaycan 30 illik erməni işğalı dövründə bu təhlükənin qarşısını böyük məharətlə alaraq, Ermənistan və havadalarına qarşı daim mübarizə apardı, işğal edilən torpaqların təmizlənməsi istiqamətində mübarizəyə fasilə vermədi.

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi uğrunda apardığımız mübarizə salnaməsində 2016-cı ilin Aprəl döyüşlərinin xüsusi yeri var. Tarixə "Dördgünlük döyüş" kimi düşən bu hadisə 2020-ci ilin Vətən müharibəsində, 1994-cü ildə atəşkəs razılaşmasının imzalanmasından sonra ən şiddətli qarşıdurma sayılır. Hərbi tariximizin parlaq səhifələrindən olan 2016-cı ilin Aprəl döyüşlərindən 8 il keçir. Aprəl döyüşləri böyük tarixi əhəmiyyətə malik olaraq Şuşanın, Laçının, Kəlbəcərin, Ağdamın, Füzulinin, Cəbrayılın, Zəngilanın, Qubadlının azadlığına gedən yolda dönüş nöqtəsidir.

2016-cı il aprelin 2-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhə xəttində törətdiyi təxribatlarına cavab olaraq Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun hissələri düşməne sarsıdıcı zərbə vurdu. Strateji əhəmiyyətli bir neçə yüksəklik və yaşayış məntəqəsi, Füzuli, Cəbrayıl, Ağdərə rayonlarının işğal altındakı ərazilərinin 2 min hektardan çox hissəsi və Lələtəpə yüksəkliyi azad edildi. Silahlı Qüvvələrimizin həyata keçirdiyi əks-həmlə əməliyyatının məqsədi Ermənistan silahlı qüvvələrinin təmas xəttindəki yaşayış məntəqələrində törətdiyi təhlükəni aradan qaldırmaq idi. Aprəl döyüşləri Rəşadətli ordumuzun qüdrətini, döyüş qabiliyyətini və qələbə əzmini əsgər və zabitlərimizin vətənpərvərliyini bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Aprəl hadisələrində cəbhənin ən gərgin istiqaməti Ağdərə-Tərtər-Ağdam və Füzuli istiqaməti olub. Müvəffəqiyyətli əməliyyatlar nəticəsində Tərtər rayonunun Taliş kəndi istiqamətindəki yüksəkliklər işğalçılardan təmizləndi. Ordumuzun qəti zərbələri nəticəsində düşmənin

30-dək tankı, 25-dən çox artilleriya qurğusu və digər zirehli texnikası məhv edilib, 320-dən artıq hərbiçisi öldürülüb, 500-dən çox döyüşçüsü yaralanıb. Həmçinin Suqovuşan yaşayış məntəqəsinə yerləşən qərgahı və əsas hərbi hissələri məhv edilib. Ağdərə-Suqovuşan, Cəbrayıl istiqamətindəki yolların nəzarətdə saxlanılması imkanı əldə edilib. Aprəl döyüşləri nəticəsində "məğlubedilməz erməni ordusu" və keçilməz erməni səngərləri mifi dağıldı. Rəşadətli Azərbaycan Ordusu dördgünlük Aprəl döyüşləri ilə 23 ildən sonra xalqımıza qələbə sevinci bəxş edib. Azərbaycan xalqının qəhrəmanlığının nümayişi olan Aprəl döyüşləri Vətən müharibəsinin ilkin meşqi və tarixi Zəfərə aparıcı yol idi.

Ordumuzun qələbəsi ilə nəticələnən Aprəl döyüşləri, eyni zamanda, əsgərlərimizin döyüş ruhunun, ordu ilə xalqın birliyinə təcəssümü oldu. Bütün dünya ictimaiyyəti bir daha anladı ki, işğal edilmiş ərazilərin hərbi yolu ilə azad edilməsi mümkündür. Azərbaycan dövləti və ordusu buna tam qadirdir. Müvəffəqiyyətli Aprəl əməliyyatından sonra Ermənistanın işğalçılıq siyasəti danılmaz faktlarla yenidən təsdiqləndi. Aprəl döyüşlərində önlərin əksəriyyətinin Ermənistan hərbi qulluqçularının olması, yaralıların böyük hissəsinin bu ölkənin tibb müəssisələrində müalicə alması və dövlət tərəfindən "separatçı cəlladların" könüllü adı altında yenidən Qarabağa göndərilərək erməni ordusunun qoyub qaçdığı səngərlərə doldurulması cəhdi buna əyani sübutdur.

Bu gün Ermənistan versiz inadının və rezaletinin utancını, Azərbaycan isə Qarabağdakı ədalətli və möhtəşəm qələbəsinin iftixarını yaşayır.

2016-cı ilin Aprəl zəfəri Ermənistan silahlı qüvvələrinin döyüş qabiliyyətinin zəifliyini, orduda hərə-mərcliyin hökm sürdüyünü üzə çıxardı. Aprəl döyüşləri Müzəffər Azərbaycan Ordusunun gücünü və hərbi texniki qüdrətini nümayiş etdirməsinə şərait yaratdı. Bütün bu hadisələr 44 günlük müharibədə zəfərə zəmin hazırladı.

Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dediyi kimi, Aprəl döyüşləri, eyni zamanda, ordumuzun peşəkarlığını göstərdi. Ordumuz əlverişsiz mövqələrdən əks-hücum əməliyyatı apararaq strateji mövqələrə sahib oldu.

Azərbaycanın hərbi salnaməsinə qızıl hərflərlə yazılan Aprəl döyüşlərinin ən böyük tarixi əhəmiyyəti bu qələbə sayəsində "Böyük Qayıdış" prosesinə start verilməsi oldu. Lələtəpə yüksəkliyinin azad edilməsi nəticəsində Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndində mülki əhalinin yaşayışı üçün təhlükə tamamilə aradan qaldırıldı. Bu kəndin əhalisinin uzun fasilədən sonra doğma torpaqlarına qayıtması işğal altındakı digər ərazilərimizin də tezliklə azad olunmasına bütün xalqımızda dərin inam yaratmışdı.

Vətən müharibəsində zəfərə zəmin yaratmış Aprəl döyüşlərində qazanılan hərbi uğurlar Azərbaycan Ordusunun və xalqının mübarizə əzmini artırmaqla yanaşı, eyni zamanda Silahlı Qüvvələrimizin şəxsi heyəti üçün mühüm döyüş təcrübəsi oldu. Bu döyüşlərdə Azərbaycan Ordusunun potensialını öyrənməyə imkan yaradı.

Bu gün bütün Azərbaycan xalqı səkkiz il əvvəl Lələtəpədə ucaldılan üçrəngli bayrağımızın işğaldan azad edilən Şuşada və digər ərazilərimizdə dalğalanmasından sonsuz qürur duymaqdadır.

Qürurlu tarixə malik olan Rəşadətli Azərbaycan Ordusu hazırda özünün ən şanlı mərhələsini yaşayır. Buna görə də Aprəl döyüşlərini hər zaman Azərbaycan dövləti və xalqı Vətən müharibəsindəki böyük Qələbənin başlanğıcı kimi daim müqəddəs tarix kimi xatırlayacaq.

Ali Baş Komandanın söylədiyi kimi "Aprəl döyüşləri bizim şanlı hərbi qələbəmizdir, dövlətimizin, xalqımızın, ordumuzun gücünü göstərən qələbədir. Aprəl döyüşləri nəticəsində Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının işğaldan azad edilmiş ərazilərində bu gün Azərbaycan bayrağı dalğalanır. Bu döyüşlər onu göstərir ki, Azərbaycan xalqı və dövləti heç vaxt işğalla barışmayacaq, öz ərazi bütövlüyünü nəyin bahasına olursa-

olsun bərpa edəcək". Bu fikirləri Ali Baş Komandan hələ Vətən müharibəsindən əvvəl qeyd etmişdi.

Aprəl döyüşləri zamanı qələbənin təmin olunmasında Prezident İlham Əliyevin yüksək idarəçiliyi, güclü iradəsi, prinsipli mövqeyi ilə yanaşı, Azərbaycan xalqının birlik və həmrəyliyi xüsusi rol oynamışdı. Hazırda qarşıda duran mühüm vəzifələrdən biri də bu birlik və həmrəyliyi daim qorumaqdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin bu tarixi qələbənin qazanılmasında nümayiş etdirdiyi qətiyyətli mövqə xalqımıza, o cümlədən hər birimizə böyük sevinc və qürur hissi yaşatdı. Azərbaycan Ordusunun yüksək peşəkarlığı, cəsarəti və şücaəti ilə düşmənin işğal etdiyi torpaqlarımıza yenidən qovuşduq. Müzəffər Ordumuz üçrəngli bayrağımızı Cəbrayıl, Hadrut, Füzuli, Zəngilan, Şuşa, Ağdam, Kəlbəcər və Laçına sancaraq bu rayonları sahibləri olan Azərbaycan xalqına əbədi geri qayıtdı. Bununla da Qarabağın Azərbaycanın əzəli və əbədi torpaqları olduğunu dünyaya sübut etdik. Azad edildikdən sonra gün işığına çıxan Vətən torpaqlarına Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tarixi səfərləri və bu səfərlər zamanı həmin ərazilərdə aparılan quruculuq işləri nəticəsində inşa edilən yeni strateji obyekt və müəssisələrin təməlinin məhz dövlətimizin başçısı tərəfindən qoyulması həm siyasi, həm iqtisadi, həm də mənəvi cəhətdən böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Aprəl döyüşlərində əldə edilən uğur Şanlı Vətən müharibəsində zirvəyə çatdı. Azərbaycan cəmiyyətinin özünə inamının artmasında, birliyinin güclənməsində Aprəl döyüşlərinin danılmaz rolu olub. Elə buna görə də, Aprəl döyüşlərini qazanılmış qələbələr və qazanılacaq böyük qələbələrini ilki də adlandırmaq olar. Bu qələbə bir daha sübut etdi ki, haqq üzülər, amma qırılmaz. Qarabağ Azərbaycanın tarixi torpağıdır. Bu hər zaman belə olub və belə də qalacaq!

Beləliklə, ulu əcdadlarımızın zəngin dövlətçilik və hərbi tarixindən ilhamlanan Azərbaycan xalqı daha bir şanlı qəhrəmanlıq salnaməsi yazaraq, özünün qalib xalq olduğunu bütün dünyaya sübut etdi və düşmənin üzərində tarixi zəfər çaldı.

Gülzar BƏŞİROVA ✍
Azərbaycan Hərb
Tarixi Muzeyinin
tədqiqatçı-eimi işçisi

Bəstəkar Xədicə Zeynalova: Mənim üçün vacib olan təkcə Azərbaycanın mədəni sərvətini tanıtmaq deyil, həm də dialoqa şərait yaratmaqdır

Xədicə Zeynalova - bəstəkar, sənətinşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, musiqişünas, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü, "Bridge of Sound" (Səs körpüsü) mədəniyyətlərarası ansambllarının (2017) və "Harmony of Sound" (Səsin harmoniyası) Beynəlxalq Musiqi Festivalının (2021) təsisçisi və bədii rəhbəridir. Almaniyada yaşayır və işləyir, kompozisiya fənnini tədris edir və Detmold Musiqi Akademiyasının dosentidir. Bəstəkarın əsərləri Azərbaycan, Almaniya, ABŞ, Kanada, İsveçrə, Avstriya, Böyük Britaniya, İtaliya, Türkiyə, Oman, Fransa, Macarıstan, Gürcüstan, Kipr, Yunanıstan, Ukrayna və digər ölkələrdə müasir musiqi festivallarında və konsertlərində səsləndirilib.

Bu yaxında Almaniyanın tanınmış "Klosterlandschaft OWL" Fondu və Almaniya Mədəniyyət Nazirliyi hamyerlimizi "Artist in Residence - Künstlerin des Jahres 2024" mükafatına layiq görərək onu ilin bəstəkarı elan edib.

Xədicə Zeynalova uğurlarından və səmərəli fəaliyyətindən bəhs edib.

- Xədicə xanım, siz ilin ən yaxşı bəstəkarı adına layiq görülmüşünüz. Bu, sizin üçün nə deməkdir?

- Bu, mənim üçün böyük şərəfdir və karyeramda mühüm mərhələdir. Bu, təkcə musiqi sənətinə verdiyim töhfənin deyil, həm də Qərblə Şərq arasında mədəni dialoq yaratmaq fəaliyyətimin qiymətləndirilməsidir. Bu titullar çərçivəsində bu il Almaniyanın bir neçə şəhərində əsərlərimdən ibarət müxtəlif müəllif konsertləri planlaşdırılır. Bu tədbirlər, mənə geniş dinləyici mühitinə yaradıcılığımın dərinliyinə və müxtəlifliyini nümayiş etdirmək, musiqi vasitəsilə mədəniyyətlərin qarşılıqlı anlaşılmasını və vəhdətini təşviq etmək üçün unikal imkan yaradacaq. Bu, mənə musiqi janrlarını araşdırmağa və sınaqdan keçirməyə davam etmək və çoxdan düşündüyüm fikirləri həyata keçirmək imkanı təqdim edir.

Bu rütbə, tarixi, mədəniyyəti və müasir yaradıcılığı keçmişlə indiki arasında bənzərsiz və ilhamverici bir dialoqa birləşdirən sənətə fənlərarası yanaşmağımın vacibliyini təsdiqləyir. Mən bunu mədəni və mənəvi irsə daha da dərinləndirmək üçün bir fürsət və bu təcrübədən yeni yaradıcı əsərlər üçün ilham mənbəyi kimi istifadə etmək şansı kimi görürəm. Əməyimə verilən bu qiymət, məni yaradıcı nöqtəyi-nəzərdən daha da böyüməyə və inkişaf etməyə, yeni ifadə formalarını və tamaşaçı ilə qarşılıqlı təmas yollarını araşdırmağa təşviq edir. Bu adı almaq mənim üçün şəxsən təkcə təltif edilmək demək deyil, həm də bölgənin mədəni həyatına əhəmiyyətli dərcədə təsir etmək, inkişafına töhfə vermək və musiqinin sehrli vasitəsilə müxtəlif mədəniyyətlər arasındakı qarşılıqlı anlaşmanı gücləndirməkdir.

- Bu yaxınlarda həyatınızda daha bir parlaq hadisə baş verib - 2023-cü ilin sonunda "Diabelli valsı" adlı kompozisiyanız Qadın bəstəkarlar üçün təşkil olunan layihənin qalibi olub. Bu əsər vasitəsilə əsasən nəyi çatdırmaq istəmişiniz?

- "Diabelli Recomposed" layihəsində iştirak etməyim və "Diabelli valsı" kompozisiyanın qalibi olması mənim üçün təkcə peşəkar nailiyyət deyil, həm də şəxsi tələb idi. Kompozisiya üzərində işləyəndə təkcə Diabellinin məşhur mövzusunda olan baxışımı musiqiyə çevirməyə yox, həm də musiqi irsinə müasir bəstəkarlar, xüsusən də tarixən bu sahədə özünü daha az nümayiş etdirən qadınlar tərəfindən necə yenidən dəyər verilməsinə çalışdım. Mənim üçün vacib olan amil bu kompozisiyaya dünyaya olan baxışımı və yaradıcılıq prosesindəki hisslərimi əks etdirən dərinliyi və çoxcəhətliyi əlavə etmək idi. "Diabelli valsı" vasitəsilə dinləyicilərə təkcə melodiya və harmoniyanın gözəlliyini deyil, həm də zaman, mədəni

miras və musiqi irsi və musiqinin müxtəlif nəsillərdən və mədəniyyətlərdən olan insanları bir araya gətirmə qabiliyyəti haqqında daha dərin düşüncələr bəxş etməyə çalışmışam.

- Necə düşünürsünüz, bəstəkarları cinsinə görə bölmək nə dərəcədə düzgündür?

- Hesab edirəm ki, musiqi müəllifin cinsinə görə deyil, keyfiyyətinə və təsir gücünə görə qiymətləndirilməlidir. Bununla belə, "Diabelli Recomposed" kimi təşəbbüslər qadınların musiqi sahəsində nəzərəcarpma bacarıqlarının artırılması və tarixən istedadlarının eşidilməsinə mane olan maneələrin aşılması nöqtəyi-nəzərindən böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu cür layihələr gender bərabərliyinin təkcə incəsənətdəki vacib məsələlərinə diqqət cəlb etmir, həm də qadın bəstəkarlara öz məharətlərini və musiqiyə innovativ yanaşmalarını nümayiş etdirərək dünya arenasında özlərini təsdiq et

təmsil etmək istəyindən, eləcə də dünya xalqlarının musiqi mədəniyyətlərini vəhdət halında birləşdirmək arzusundan qaynaqlanıb. Əsas məqsəd müxtəlif ölkələrin musiqisi ilə tanış olmaq, hər il dəyişən tematik istiqamətlərlə tanış olmaq və hər dəfə başqa ölkədən olan musiqiçiləri dəvət etməkdir. "Səsin harmoniyası" Birinci Beynəlxalq Musiqi Festivalının 2021-ci ilin noyabr ayında təşkilatı mənim üçün xüsusilə əlamətdar hadisə oldu. Bu festival Azərbaycan üçün mühüm tarixi anı - 44 günlük Vətən müharibəsindəki zəfəri qeyd etməklə yanaşı, Vətəninin zəngin musiqi mədəniyyətini nümayiş etdirmək və təbliğ etmək üçün platformaya çevrildi. Azərbaycan musiqi ənənəsinin unikallığını və dərinliyini dünyaya göstərmək üçün diqqətli "Odlar Yurdundan - Zəfərə doğru" (Vom Land des Feuers - Zəfərə doğru) mövzusunda yönəldik. Tar, kamança və nağara kimi ənənəvi alətlərin festival proqramına daxil edilme-

mək imkanı yaradır. "Diabelli Recomposed" mənim və layihənin digər iştirakçıları üçün təcrübə və ideya mübadiləsi platformasına çevrilib ki, bu da musiqi sənətinin inkişafı və istedadlı qadınların dəstəklənməsi üçün bu cür təşəbbüslərin zəruriliyini və əhəmiyyətini bir daha təsdiqləyir. Vətənimlə belə mühüm beynəlxalq layihədə təmsil etmək və orada Azərbaycandan olan yeganə bəstəkar olmaq mənim üçün böyük şərəf idi.

- Siz "Səsin harmoniyası" festivalının təsisçisi və bədii rəhbərisiniz. Festival barədə ətraflı bəhs etməyinizi xahiş edirəm.

- "Səsin harmoniyası" festivalının təşkilatı və idarə olunması fəaliyyətimin ən əhəmiyyətli və mühüm aspektlərindən biridir. Bu festivalın təsis edilməsi Azərbaycanın musiqi mədəniyyətini beynəlxalq aləmdə tanımaq və

si Almaniyaadakı tamaşaçılara mədəni irsimizin ayrılmaz hissəsi olan qədim muğam sənətinə köklənməyə imkan yaratdı.

Almaniyanın üç müxtəlif şəhərində keçirilən festival, musiqinin mədəniyyətlər və xalqlar arasında körpü ola biləcəyinin, fərqli millətlərdən olan insanların sülh, dostluq və qarşılıqlı ehtiramın ortaq dəyərləri ətrafında birləşdirə biləcəyinin bariz sübutu idi. Təşkilatçı və bədii rəhbər kimi mənim üçün vacib olan təkcə Azərbaycanın mədəni sərvətini göstərmək yox, həm də çətin anlarda dünya xalqlarının birliyini və həmrəyliyinə vurğulayaraq, mədəni dialoqa şərait yaratmaq idi. "Səsin harmoniyası" festivalı, musiqinin ölkələr və mədəniyyətlər arasında anlaşma və əməkdaşlıq körpülərinin qurulmasında əsas rol oynaya biləcəyinə ümid simvolu oldu.

Ardı 13-cü səhifədə...

Əvvəli 12-ci səhifədə...

2022-ci ildə "Sülh Naminə" (Für den Frieden/For Peace) mövzusunda keçirilən ikinci festival Ukrayna musiqi mədəniyyətinə həsr olunmuşdu. Bu tədbir çərçivəsində Qərb və Ukrayna musiqisinin sintezi nəticəsində yaranan yeni musiqi formalarını inkişaf etdirməyə, ənənəvi Ukrayna alətlərini Qərb musiqi alətləri və solistlərinin ifası ilə birləşdirərək bənzərsiz musiqi portreti yaratmağa və auditoriyaya ilhamlandırmağa çalışmışıq. Festivalin daha bir bədii məqsədi ənənəvi musiqi ansamblarını müasir musiqi qrupları ilə birləşdirərək dialoqun təmin edilməsindən ibarət idi. Biz bu musiqi festivalından sülh ideyasını yaymaq və müxtəlif mədəniyyətlərdən olan insanları bir araya gətirmək üçün istifadə etmək niyyətindəyik. "Sülh Naminə" mövzusu təsadüfən seçilməyib - belə çətin dövrlərdə xalqların birləşməsində, baryerlərin aradan qaldırılması

rılmasında və sülh axtarışında sənət və musiqinin rolunu vurğulamağın vacib olduğunu düşündük.

Ötən il Almaniya keçirilən "Səsin harmoniyası" adlı Üçüncü Beynəlxalq Musiqi Festivali regionun mədəni həyatında parlaq hadisəyə çevrildi. Bilefelddəki "Rudolf-Oetker-Halle", Detmolddakı "Sommertheater" və Paderborndakı "Paderhalle" kimi məşhur məkanlarda keçirilən bu tədbir Argentina musiqisi, tanqo və canlı ifaları sevənləri bir araya gətirdi. Bu ilin bir xüsusiyyəti də festivalın Argentina musiqi mədəniyyətinə və tanqoya həsr olunması idi və tədbir, bu janr üçün xarakterik olan ehtiras və duyğular dünyasına qər qolmaq üçün unikal fürsət yaratdı. Sənətçilərin birgə çıxışları mədəniyyətlərin vəhdətində bənzərsiz mühitini əmələ gətirdi və musiqi sənətinin sonsuz imkanlarını nümayiş etdirdi. Festivalın proqramına Azərbaycan, Argentina və Almaniyanın həm klassik, həm də müasir bəstəkarlarının əsərləri daxil edilmişdi.

Ən diqqət çəkən məqamlardan biri, "In Crescendo" kvartetinin ifa etdiyi "Tango del amore" kompozisiyamin premyerası oldu. Bu məqam, ənənənin və yeniliyin vəhdətinin simvolu oldu və musiqinin dil və mədəni mənələri aşaraq insanları necə birləşdir

rə biləcəyini sübuta yetirdi. "Səsin harmoniyası" festivalı mədəni mübadilə və dialoq üçün platforma olmağa davam edir, musiqinin qəlbləri və ağılları birləşdirmək gücünü nümayiş etdirir. Ümid edirik ki, hər il dünya xalqları arasında anlaşma və qarşılıqlı hörmət üföqlərini genişləndirməyə davam edərək yeni mədəniyyətləri və ənənələri təmsil edə biləcək.

- Siz, həmçinin "Bridge of Sound" ansamblının təsisçisi və bədii rəhbərisiniz. Bu layihənin yaradılması ideyası necə yarandı?

- Ansamblın yaradılması ideyası Almaniya gəlməmişdən əvvəl ortaya çıxdı və 2017-ci ildə musiqi sənəti ilə birlikdə nümayiş etdirə biləcək bənzərsiz kollektiv yaratmaq üçün müxtəlif ölkələrdən musiqiçiləri topladığım zaman həyata keçirildi. Orkestrimizin tərkibinə Almaniya, Avstriya, Azərbaycan, Ukrayna, Moldova, İran, Yaponiya, Çin, Latviya, Rusiya, Belarus, İsrail və digər ölkələrdən 30-a yaxın

musiqiçi və 16 solist daxildir. Kollektivdə mədəniyyətlərin bu cür müxtəlifliyi bizə musiqi janrları ilə təcrübə aparmağa, müxtəlif musiqi ənənələrini birləşdirməyə və unikal əsərlər yaratmağa imkan verir. Mədəniyyətləri birləşdirmək və sülh ideyasını musiqi ilə tanımaq missiyamızı əks etdirən bir çox layihə həyata keçirdik. Ulu Öndər Heydər Əliyevin xatirəsi və onun anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə müxtəlif şəhərlərdə "In Memoriam" adlı bir sıra konsertlər keçirdik. Bu tədbir dərin mənə ilə dolu idi və geniş auditoriya üçün Heydər Əliyev şəxsiyyətinin Azərbaycan və dünya üçün əhəmiyyətini bir daha vurğulamağa imkan yaratdı.

Digər layihələr arasında Azərbaycanın Almaniyaadakı səfirliyinin və Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin dəstəyi ilə təşkil olunan "Şuşa" simfoniyasının dünya premyerası da var. Bu konsert Şuşa şəhəri ilinə və Azərbaycanın Zəfər Gününə həsr olunmuşdu. Tədbir geniş auditoriyanın diqqətini cəlb etdi və təşviqçilər və izləyicilər tərəfindən yüksək qiymətləndirildi.

Son layihələrimizdən biri Azərbaycan və Almaniya arasında dostluq münasibətlərinin 200 illiyinə həsr olunmuş "Henri və Leyla" musiqi albomu oldu. Bu layihə təkcə ölkələrimiz arasındakı mədəni əlaqələri möhkəmləndirir.

ləndirmir, həm də geniş auditoriyaya Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin zənginliyi ilə tanış olmağa imkan verir. 2019-cu ildə dinləyicilərə Almaniyanın Şimali Reyn-Vestfaliya regionunun mədəniyyət nazirliyinin dəstəyi ilə "Bridge of Sound" ansamblının "Odlar Yurdu - Azərbaycan və Almaniya arasında körpülər" adlı CD-albomu təqdim olundu. Layihə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının 100 illiyinə həsr olunmuşdu. "Bridge of Sound" ansamblı, sənətin xalqlar arasında dialoq, qarşılıqlı anlaşma və sülh üçün mühüm körpü rolunu oynaya biləcəyini nümayiş etdirərək müxtəlif mədəniyyətləri və xalqları musiqi vasitəsilə birləşdirmək missiyasını davam etdirir.

- Siz bir çox mükafatlara layiq görülmüsünüz, əsərləriniz bütün dünyada müasir musiqi festivallarında və konsertlərdə ifa olunur. Uğurunuzun sirri nədədir?

- Uğurumun sirri bir neçə əsas amillə əlaqədardır. Birincisi, musiqiyə olan sonsuz həvəsim və onun vasitəsilə özümü ifadə etmək üçün tükənməz isteyimdir. Musiqi mənim üçün duyğularımı, düşüncələrimi və fikirlə

mə imkan verən yeni təcrübə və biliklərə açıq olmağa çalışıram. Mədəniyyətlərarası dialoq da çox vacibdir. Almaniya yaşayanda və işləyəndə musiqimin qarşılaşdığım mədəniyyətlərin vəhdətini əks etdirməsi üçün səy göstərirəm. Bu, təkcə yaradıcılığımı zənginləşdirmir, həm də musiqimin geniş auditoriya ilə mədəni sərhədləri aşan bir dildə danışmasına imkan yaradır. Uğur həm də zəhmət və əzmlə birgə doğulur. Hər nailiyyət, hər mükafat partiturları yazmaq, məşq etmək və ifa etmək üçün sərf olunan səy atların nəticəsidir. İnadkarlığın və fikirlərimi həyata keçirmək üçün maneələri aşmağa hazır olmağın vacib olduğuna inanıram.

Nəhayət, özümə və sənəti duymaq qabiliyyətimə sadıq qalmağa çalışıram. Səslərin və fikirlərin çox olduğu bu dünyada özünəməxsusluğu və səsi qorumaq vacibdir ki, bu da hər bir əsəri həqiqətən məxsusi və orijinal nüsxəyə çevirir. Məcmu şəkildə, bu cəhətlər mənim uğurumun sirri olduğuna inandığım musiqiyə və yaradıcılığa yanaşmamın əsasını təşkil edir. Bundan əlavə, fəaliyyətimin həm musiqili, həm də sosial aspektlərində daima mükəmməllik axtarırdım.

rimi çatdırın zaman hisslərimi səmimi və açıq ifadə edə biləcəyim dildir. Mühüm amillərdən biri daima öyrənməyə və inkişaf etməyə can atmaqdır. Musiqi dünyası inanılmaz dərəcədə böyükdür və istər yeni kompozisiya texnikaları, istər musiqi tarixi, istərsə də digər ölkələrin musiqi mədəniyyətlərinin araşdırılması sahəsində hər zaman öyrənmək üçün yeniliklər mövcuddur. Bəstəkar kimi inkişaf etməyi-

istər təhsil, istər yeni əsərlər yaratmaq, istərsə də musiqi tədbirləri təşkil etmək yolu ilə püxtələşmək və inkişaf etmək üçün hər zaman fürsət axtarırdım. Bu fürsət isə mənə özümü nəinki bəstəkar və musiqiçiyə kimi inkişaf etdirməyə, həm də cəmiyyətə bu sahədə töhfə verməyimə imkan yaradı.

Milli Döyüş Təyyarəsi proqramı çərçivəsində hazırlanan "Kaan" döyüş təyyarəsi ilk uçuşunu 2024-cü il fevralın 21-də edib. Bələliklə, Türkiyə İctimaiyyəti ilk dəfə yerli və milli imkanlarla hazırlanmış pilotlu döyüş təyyarəsinin uçuşunun şahidi olub.

"Kaan"ın inkişaf etdirmə layihəsi müqaviləsi 2016-cı ilin avqustunda Türkiyə Aviasiya və Kosmos Sənayesi (TUSAŞ) və Müdafiə Sənayesi Komitəsi (MSK) arasında imzalanıb. Baş podratçı TUSAŞ 2018-2022-ci illər arasında "Kaan"ın ilkin layihələndirmə işlərini tamamlayıb. 2023-cü ildə "Kaan" döyüş təyyarəsi aviasiyada "roll-out" deyilən uçuş-əmə zolağına çıxışını həyata keçirdi. 2024-cü il fevralın 21-də də ilk uçuşunu həyata keçirdi.

Başqa sözlə, "Kaan" ideyadan layihəyə çevrildikdən təxminən 8 il sonra səmərəyə ilk addımını atdı. Bu günə qədər onlarla döyüş təyyarəsi inkişaf etdirən ABŞ-yə baxdıqımızda, F-35 layihəsinin başlanğıcından ilk uçuşuna qədər olan müddətin təxminən beş il olduğunu görürük. Demək olar ki, 8 il Türkiyənin milli imkanları ilə ilk döyüş təyyarəsinin inkişaf etdirməsi üçün çox yaxşı bir dövrüdür.

Əslində bu vəziyyətin Türkiyənin xüsusilə 2004-cü ildən sonra qətiyyətlə həyata keçirməyə başladığı "daxili və milli müdafiə sənayesi" siyasətinin nəticəsi olduğunu söyləmək olar. Türkiyə Müdafiə Sənayesi İcraçısına Komitəsinin (MSİK) 2004-cü ildə keçirilən iclasında xaricdən alınacaq bir çox hazır sistemlərin alınmasının ləğv edilərək, "ortaq istehsal" və ya "yerli vasitələrlə" istehsalına başlanılması qərarı alınmışdır.

Bu qərar sayəsində bu gün Türkiyə müdafiə sənayesi "Bayraktar TB2", "Anka", "Akıncı" və "Aksungur" kimi zərbə tipli Pilotsuz Uçuş Aparatlarını (PUA), "Atmaca" gəmi əleyhinə raketini, "Tayfun" və "Cenk" kimi ballistik raketləri, "Hisar-A+", "Hisar-O" və "Siper" / "Sungur" kimi Hava Hücümündən Müdafiə (HHM) raketlərini, "Eralp" erkən xəbərdarlıq raketini, MILGEM döyüş gəmiləri, "Pars" zirehli döyüş vasitələrini və bir çox başqa məhsulları istehsal oluna bilən hala gətirib. Digər tərəfdən, bu platformalar müxtəlif ölkələrə də ixrac olunur.

Bu gün 40-a yaxın ölkə Türkiyədən zərbə PUA-ları sifariş edib. 33 ölkə "Bayraktar TB2", 9 ölkə "Akıncı", təxminən 5 ölkə isə "Anka" və "Aksungur" ixrac edib. Türkiyənin zərbə PUA-sı ixracatındakı uğurunda bir neçə faktor önə çıxır. Türkiyədən əvvəl bazarın liderləri İsrail, ABŞ və Çin idi.

ABŞ hər kəsə zərbə PUA-sı vermirdi və ixrac etdiyi ölkələrə çox baha qiymətə satır. Çin hamıya ucuz satır, amma məhsullarının keyfiyyətində problem var. İsrail isə onu çox baha qiymətə satır və xüsusilə istifadəçi dəstəyi ilə bağlı problemlər var. Türkiyə isə Çin zərbə PUA-ları kimi vahid qiymətləri aşağı olan, lakin ABŞ və İsrail zərbə PUA-ları qədər inkişaf etmiş məhsullar istehsal edir. Digər tərəfdən Türkiyə istifadəçi ölkələrə həm logistika, həm də təlim baxımından təsirli dəstək verir.

Bu gün bir çox NATO üzvü və Alınsa yaxın ölkələr havadakı nəsil yarışını qaçırmamaq üçün F-35-lər alırlar. Çünki NATO standartlarında təmin edə biləcəkləri yeganə təyyarə F-35-dir. Bununla belə, F-35-in vahid qiyməti aşağı görünəndə, əməliyyat və logistika xərcləri çox yüksəkdir. Buna görə də bir çox ölkələr az miqdarda məhsul verirlər. Türkiyə PUA-larda olduğu kimi "Kaan" ilə də uğurlu model təqdim edərək, ixrac bazarından əhəmiyyətli bir pay ala bilər.

"Kaan" döyüş təyyarəsi əslində "sistemlər sistemi"dir. Başqa sözlə desək, "Kaan" kimi bir platforma hazırlamaq üçün bir çox alt sistem və texnologiyaları inkişaf etdirmək lazımdır. Bunlara misal olaraq radarda, ha-

va-hava və yer-yer döyüş sursatlarında, AESA radarında, elektro-optik sistemlərdə, rabitə sistemlərində, radioelektron hücum və radioelektron dəstək sistemlərində və əlbəttə ki, uçuş kompüterlərində aşağı görünmə qabiliyyətini təmin edəcək xüsusi materiallar daxildir.

Fevralın 21-də həyata keçirilən bu ilk uçuş da Türkiyənin 20 ilə yaxın müddətdə müdafiə və hərbi aviasiya sahəsində nə qədər irəlilədiyini və qabaqcıl texnologiya sahəsində nə qədər üstünlük əldə etdiyini göstərir. Türkiyə Hərbi Hava Qüvvələrinin (HHQ) inventarında olan F-16 "Blok 30/40/50/50+" döyüş təyyarələri 4-cü nəsil adlanırlar. Türkiyənin alacağı yeni F-16 "Blok 70" döyüş təyyarələri havada və yerdəki elementləri daha həssas və daha uzun məsafədən aşkar etməyə imkan verən AESA radarına malik olduğu üçün 4,5 nəsil adlandırılır.

"Eurofighter Typhoon" (Avropa), KF-21 (Cənubi Koreya) və "Rafale" (Fransa) kimi təyyarələr də 4,5 nəsil kateqoriyasına aiddir. F-35 (ABŞ), F-22 (ABŞ), J-20 (Çin), "Su-57" (Rusi-

yan tərəflərində olan silah stansiyalarının qapağı açılır, sursat çıxır və hədəfə atəş edilir.

Bunun iki böyük üstünlüyü var. Birincisi, təyyarənin səthinin sahəsi azaldığından, radarın kəşif sahəsi çox aşağı olaraq qalır və onu aşkar etmək mümkün deyil. İkincisi, gövdənin döyüş sursatı olub-olmaması kənarından görünür. Buna görə də əməliyyat sirri baxımından böyük üstünlük təmin edir. Xülasə, Türkiyə F-16 "Blok 70", "Eurofighter Typhoon", "Rafale" və hətta F-35-dən daha çox, xüsusilə "hava-hava" döyüşü baxımından daha təkmil statusa malik bir hava vasitəsinə uçuşdu. Bu, təkcə Türkiyə müdafiə sənayesinin deyil, həm də Türkiyə diplomatiyasının qələbəsidir.

Kanadanın Türkiyə PUA-larında istifadə edilən elektro-optik kameralara embarqo qoymasından sonra yerli ekvivalent inkişaf etdirildiyi kimi, "Kaan" döyüş təyyarəsi də Almaniyanın vetosuna görə alınma bilməyən "Eurofighter Typhoon"un yerli versiyasının və hətta gələcəkdə daha təkmil versiyasının gələcəkdə xəbər verir. Türkiyəyə qarşı xüsusilə müdafiə sənayesi sahə-

inkişaf etdirərək, tam gücü ilə kütləvi istehsal fəaliyyətlərini davam etdirəcək. Bu proses bir qədər uzun görünür, lakin, 1974-cü ildə ilk uçuşunu edən F-16 döyüş təyyarəsinin "Blok 70" konfigurasiyası ilə bu gün də istehsalda olduğunu xatırlamaq yerinə düşər. Deməli, söhbət 50 ilə yaxındır istehsalda olan bir təyyarədən gedir. Bu nöqtədə "Kaan"ın təxminən on il ərzində tam əməliyyat səviyyəsinə çatması çox vacibdir.

"Kaan" Azərbaycan və Pakistan, eləcə də Türkiyə üçün vacibdir. Çünki ötən aylarda hər iki ölkə müəyyən səviyyələrdə Milli Döyüş Təyyarəsi layihəsində iştirak etmək qərarına gəlib. Pakistanda artıq Çin istehsalı olan döyüş təyyarələri var. Azərbaycanın Sovet istehsalı olan köhnə döyüş təyyarələri parkı var. Əslində, Azərbaycanın "Su-25" döyüş təyyarələri hazırda Türkiyənin müdafiə sənayesi tərəfindən modernləşdirilir və "Su-25 Laçın" olaraq yenidən adlandırılır. Ona görə də bu iki dost və qardaş ölkə, yəqin ki, Türkiyə HHQ-dən sonra "Kaan"ın ikinci və üçüncü istifadəçisi olacaq.

Azərbaycanın yatırım etdiyi "Kaan" və paradiqma çevrilməsi

ya və "Kaan" kimi təyyarələr stels tipli (RF) və infraqırmızı sistemlərdə (IR) aşağı görünürüklə daha təkmildir. Onlar sensor sistemləri və situasiya şüuruna malik olduqları üçün 5-ci nəsil adlanırlar. Yeni 5-ci nəsil olma hədəfi ilə hazırladığı döyüş təyyarəsinin uçuran Türkiyə ilə birlikdə yalnız 4 ölkə mövcuddur.

Təxminən 21 metr uzunluğunda olan "Kaan" 55 min fut yüksəklikdə işləyə və 1,9 "mach" sürətə çata biləcək. Hazırda F-16-da da istifadə edilən F110 mühərrikləri "Kaan" döyüş təyyarəsində istifadə olunur. F-16-nın tek mühərriki olduğu halda, "Kaan"da ikili F110 mühərriki var. Bununla belə, "Kaan"ın 5-ci nəsil olması üçün o, "afterburner"i (əlavə yanma, xüsusən uçuş və qalxma zamanı reaktiv təyyarələrdə sürətlənməni artırmaq və ya səs sürətini aşmaq üçün istifadə olunan hərəkət sistemi-red), işə salmadan superəs sürətlərinə çatmalıdır.

Çünki "afterburner" həm təyyarənin yanacaq sərfiyyatını, həm də onun termal və ya IR imzasını artırır. Bu, məsafənin azalmasına və istilik axtaran raketlərin daha asan hədəflənməsinə səbəb olur. Türkiyə MSK daxilində F110 mühərriki əvəz etmək üçün qabaqcıl xüsusiyyətlərə malik turbofan mühərrikinin yaradılması üzrə işlər davam edir. "Kaan" bir çox 5-ci nəsil döyüş təyyarələri kimi, daxili silah stansiyalarına malikdir. Başqa sözlə, uçuş zamanı hər hansı bir döyüş sursatı daşdığı görünür, ancaq hava və ya yer hədəfi ilə toqquşmaq arəfəsində olan zaman gövdənin altında və

sində tətbiq edilən embarqolar vaxt itkisi və "nağd pul" kimi qısa və orta müddətdə müxtəlif problemlər yaradır. Ancaq bu məhsulların yerli variantların gəlməsi ilə "strateji" və "iqtisadi" üstünlüklərin faydaları çox ciddi olur.

Niyə strateji? Türkiyə alacağı 40 ədəd F-16 "Blok 70" döyüş təyyarəsinə əlavə olaraq milyardlarla dollar dəyərində sursat və pod sifariş edib. Bu, ictimaiyyətdə də geniş müzakirə olunub. Alınacaq təyyarələrin uçuş kompüterləri və operativ uçuş proqramları, yeni "mənbə kodları" ABŞ-yə aid olduğundan, yerli imkanlarla istehsal edilmiş döyüş sursatları və digər faydalı yüklər F-16 "Blok 70"ə inteqrasiya oluna bilmədiyi üçün, sözügedən döyüş sursatı sifarişini vacib hala gəlir.

Yeni silahı istehsal edən ondan sursat alınması tələb edir. Bu vəziyyət mümkün müharibə, münacişə və ya əməliyyat zamanı sursat ehtiyatının davamlılığı baxımından risklər yaradır. Bu səbəbdən Türkiyə üçün yerli və milli müdafiə sənayesi seçim deyil, zərurətdir. İlk uçuşunu edən "Kaan"ın uçuş sınaqları 2029-cu ilə qədər fərqli prototiplərdə davam etdirəcək. Bu müddət ərzində müxtəlif dizayn və avadanlıq təkmilləşdirmələri də həyata keçiriləcək. 2029-2033-cü illər arasında ilk 10 ədəd "Kaan Blok-1" təyyarəsi Türkiyə Hərbi Hava Qüvvələrinin (HHQ) inventarına daxil olacaq.

İlk 10 təyyarə ilə türkialı pilotlar intensiv uçuşlar edəcək və "Kaan"da pilotluq təcrübəsi qazanacaqlar. 2033 və 2040-cü illər arasında isə TUSAŞ "Kaan"ın müxtəlif konfigurasiyalarını

F-16 "Blok 70"ə əlavə olaraq "Eurofighter Typhoon" alınsa belə, "Kaan" və "Kızılelma" kimi layihələrin qrafikində heç bir pozulma olmayacaq. Çünki layihələrin davamlılığı üçün güclü iradə var. Bu iradənin olmadıqı vəziyyətdə nələrlə yaşanacağı, təəssüf ki, Türkiyə tarixində Nuri Killigil, Nuri Demirağ və Şakir Zümre nümunələrində görülüb. Türkiyəli mühəndislər tərəfindən hazırlanan "Kaan", "Kızılelma" və "Anka-3" döyüş təyyarələrinin yaxın gələcəkdə həyata keçirəcəyi qol uçuşu Türkiyənin müdafiə sənayesi sahəsində beynəlxalq mənada verəcəyi ən aydın mesaj olacaq.

Bu həm də o deməkdir ki, "Kaan" 6-cı nəsil döyüş təyyarəsi kimi inkişafını davam etdirəcək. TUSAŞ baş direktoru Temel Kotil qısa müddət bundan öncə bildirdi: "6-cı nəsil bir az daha güclüdür və ətrafınızda da pilotsuz təyyarələr olur. Öncə "Kaan" bitsin, sonra gerisini bitiririk". Onun bu açıqlaması da qeyd olunan qənaəti gücləndirir. 6-cı nəsil döyüş təyyarələrinin ən böyük funksiyası onları müşayiət edən müxtəlif pilotsuz döyüş təyyarələrini fərqli missiyalara yönəltməkdir. Yeni güclü rabitə sistemləri sayəsində 6-cı nəsil pilotsuz döyüş təyyarələri "beyin" rolunu oynayacaq, pilotsuz döyüş təyyarələri isə lazım olduqda istifadə edilə bilən döyüş oyunçularını roluna üzərinə götürəcək.

Bu nöqtədə "Bayraktar Kızılelma" həm "hava-hava", həm də "hava-yer" tapşırıqlarını yerinə yetirəcək. "Anka-3" isə dərin hücum deyilən tapşırıqları, xüsusilə düşmənin hava hücumundan müdafiəsinə və ya müxtəlif strateji obyektlərinə qarşı hücum missiyalarını yerinə yetirəcək. Bu fərqliliyin əsas səbəbi "Anka-3"ün "teyyarə qanad" formasına görə radara görünmə sahəsinin bir qədər aşağı olmasıdır. Bu, "Anka-3"ə xüsusilə yerüstü hava axtarış radarlarına qarşı üstünlük təmin edəcək və düşmənin xəttində daha asan hərəkət və əməliyyat imkanı verəcək.

Xülasə, 6-cı nəsil döyüş təyyarəsi ilə Türkiyə Silahlı Qüvvələri Türkiyə müdafiə sənayesi ilə birlikdə insansız sistemlər sahəsindəki paradiqma çevrilməsini çox fərqli bir mərhələyə keçirəcək.

Avropa ölkələrinin ehtiyatlarının tükənməsi və artan silahlanma səyləri

Ukraynanın daha çox silah və sursat tələb etməsi NATO-ya üzv ölkələrin ehtiyatlarını tükəndirib və Alyansın müdafiə sənayesinin kifayət qədər silah istehsal edə bilməyəcəyi ilə bağlı qorxuları artırır.

Dünyanın bir çox yerində qarşılıqlı ehtimalının artması və mövcud gərginliyin artan təhlükə potensialı ilə global miqyasda müdafiəyə verilən əhəmiyyət yeni səviyyəyə çatıb. Hər kəs rəqabətin güclənməsi səbəbindən Şərqi Asiyada təhlükəsizlik zəifliklərinə diqqət yetirməyə hazırlaşarkən, Avropa 2022-ci ilin fevralında başlayan Ukrayna-Rusiya böhranı ilə küncdə böyük bir müharibə tapdı.

Bu vəziyyət təhlükəsizliyini təmin edən və beləliklə rifaha diqqət yetirən Avropa üçün mühüm ox dəyişikliyinə səbəb oldu. Təhlükəsizlik problemləri ilə əlaqədar yenidən artan hərbi tələmə Avropaya qayıdıb və bütün dünyada hərbi xərclər sürətlə artdığı üçün Avropa bu tendensiyanın əsas regionuna çevrilib. Avropanın müdafiəsinə gəlincə, qitənin əsas müdafiə çetiri olan NATO 75 ilin sonunda bölgədəki bütün müdafiə təşəbbüslərinə toxundu. Alyansın məlumatlarına görə, 2014-cü ildən bəri NATO-nun Avropadakı bütün üzvlərinin müdafiəyə 32 faiz çox vəsait xərclədiyini məlumdur.

Bu il NATO-nun 31 üzvündən 18-nin müəyyən edilmiş hədəfə uyğun olaraq ümumi daxili məhsulun 2 faizini müdafiəyə xərcləməsi gözlənilir ki, bu da 2024-cü ildə Alyans daxilində rekord məbləğdə vəsaitin xərclənməsi deməkdir. Bu, son 30 ildən çox müddətdə ən güclü artımdır və sabit dollarla ifadə etsək, 1989-cu ildə Berlin divarını söküldüyü zaman müşahidə olunan xərclər səviyyəsinə qayıdırdır. Xərclərin artmasına baxmayaraq, Avropanın müdafiə sənayesi Rusiya ilə müharibə vəziyyətində olan Ukraynanın tələbatını ödəyə bilmir.

Ukraynanın daha çox silah və sursat tələb etməsi NATO-ya üzv ölkələrin ehtiyatlarını tükəndirib

və Alyansın müdafiə sənayesinin kifayət qədər silah istehsal edə bilməyəcəyi ilə bağlı qorxuları artırır. Nəticə etibarilə Avropa ölkələrinin müdafiə sahəsinə kifayət qədər sərmayə qoymaması kritik imkanların olmamasında, müharibə zamanı ehtiyatların az olmasında və hazırlıq səviyyəsinin zəifliyində özünü göstərir. Bu, Amerika Birləşmiş Ştatlarının (ABŞ) Avropanın təhlükəsizliyini satın alması ilə bağlıdır.

Avropada strateji muxtariyyət addımları

Biz bilirik ki, Birləşmiş Ştatlar uzun müddətdir avropalı müttəfiqlərini müdafiə büdcələrini artırmağa razı salmağa çalışsa da, ciddi uğur qazana bilməyib. Keçmiş ABŞ prezidentləri Barak Obama və Donald Tramp çox az şeydə razılığa gəlsələr də, hər ikisi NATO müttəfiqlərini ABŞ-nin hərbi gücündən "pulsuz istifadə etdikləri" üçün tənqid edib. Obama bir çoxları tərəfindən ABŞ-nin ən yaxın müttəfiqi hesab edilən britaniyalılara müdafiəyə daha çox xərcləmələri üçün təzyiq edib, Tramp isə NATO müttəfiqlərinin ümumi daxili məhsulun ən azı 2 faizini müdafiəyə xərcləməmələri halında ABŞ-nin müttəfiqlik öhdəliklərini yerinə yetirməyəcəyi ilə hədələyib.

2024-cü ilin noyabrında keçiriləcək ABŞ prezident seçkilərində ən güclü namizəd olan Tramp bu təhlükənin səviyyəsini yenidən artıraraq, maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirməyən NATO müttəfiqlərinə qarşı Rusiyanın hücumunun təşviq ediləcəyini bildirib. Bu, şübhəsiz ki, Alyansın əsaslarına və ruhuna qarşı son hücum kimi qiymətləndirilə bilər. Keçmiş və bəlkə də gələcək Prezidentin bu soyuq və səmimi bəyanatı Avropa üçün ağrıdır, çünki açıq-aşkar fakt budur

ki, Avropa ABŞ-siz özünü müdafiə etməyə hələ hazır deyil.

Avropa müdafiə qüvvələrinin 1989-cu ildən sonra NATO və 1993-cü ildən etibarən Avropa İttifaqı (AI) vasitəsilə ilkin transformasiyası qeyri-kafi qaldı. Bu, növbəti 10 il ərzində həm NATO vasitəsilə, həm də yeni, xüsusi "Avropa Təhlükəsizlik və Müdafiə Siyasəti" (ESDP) əsaslanaraq, əlavə transformasiya səylərinə səbəb oldu. NATO və Al-nin bir çox mühüm təşəbbüsləri eməkdaşlığa və imkanların inkişafına yönəlib.

"Avropa Müdafiə Agentliyi" (EDA) uzunmüddətli təhlükəsizlik və müdafiə problemlərinin həlli yollarını tapmaq məqsədilə 2008-ci ildən etibarən "Bacarıq İnkişaf Etdirmə Planı" (CDP) hazırlayır. Qitə müdafiəsi üçün strategiyanın hazırlanması, siyasətin müəyyən edilməsi, planlaşdırılması və həyata keçirilməsi məqsədilə AI-nin mərkəzi istinadlı olan bu plan CARD, PESCO və EDF kimi Avropa müdafiəsi ilə bağlı bütün təşəbbüslərin əsasını təşkil edir.

AI Nazirlər Şurasının 2022-ci ildə qəbul etdiyi "Strateji Kompas" ilə AI-yə yeni perspektiv gətirən və müdaxilə imkanlarına malik mexanizmlər qurmağı planlaşdırıb bu sənəd əsas mətnlərdən birinə çevrilib. Bundan əlavə, Britaniyanın AI-dən çıxmasından sonra əhəmiyyətli hərbi gücünü itirən İttifaq müdafiə sahəsində eməkdaşlığın transformasiyası üçün bir çox yeni təşəbbüslərin həyata keçirilməsi məqsədilə imkanlar yaratmağa çalışdı. Qərar vermə mexanizmləri ilə müəyyən edilənlərdən başqa, İttifaq Baltik dənizi və Skandinaviyada regional və ya kontinental ikitərəfli sazişlər və mikro müdafiə eməkdaşlıqları həyata keçirib.

Bundan əlavə, Türkiyənin də iştirak edəcəyi Avropa Sema Qalxanı Təşəbbüsü (ESSI) kimi planlaşdırılmış eməkdaşlıq məsələləri üzrə seçilmiş ölkələrlə daha da irəliləyən xüsusi layihələrin həyata keçirilməsi yeni müdafiə imkanlarının qiymətləndirilməsi kimi qiymətləndirilə bilər. Bütün bu qərarlar, təşəbbüslər və qurumlar həm də yeni müdafiə imkanları adı altında artırılması planlaşdırılan hərbi potensiala işarə edir.

Artan hərbi potensialın meydana əks olunması

Bütün bu təşəbbüslərə baxmayaraq, əsas problem Avropa ölkələri arasında etibarlı döyüş qüvvələrinin olmamasıdır. Önmüzdəki illərdə Avropada baş verəcək hər hansı böyük döyüş əməliyyatında maneələri yerinə yetirmək üçün lazım olan quru, dəniz və hava qüvvələrindəki çatışmazlıqların aradan qaldırılma-

sı hələ mümkün görünmür və bunun üçün ABŞ qüvvələrindən asılılıq davam edir.

Avropanın müdafiə xərcləri son illərdə artsa da, bu xərclər daha çox döyüş qabiliyyətinə malik güc istehsal etməyib. Bir neçə kiçik istisna olmaqla, xidmətdə olan əsas döyüş tanklarının, piyada döyüş vasitələrinin, zirehli kəşfiyyat vasitələrinin və özüyəriyən silahların sayı 2014-cü ilə müqayisədə eyni qaldı və ya azaldı. Ümumiyyətlə, Avropa ölkələrində quru-dəniz-hava qüvvələri, hava hücumundan müdafiə, "döyüşdə həlledici sursat" olan artilleriya sursatı və raketlər baxımından əhəmiyyətli boşluqlar var. Avropada müdafiənin gücləndirilməsi avropalı müttəfiqlərdən həm təcili, həm də davamlı investisiyalar tələb edir.

Bacarıqların inkişaf etdirilməsi və müdafiə materiallarının tədarükü xüsusilə sənayedən tələbat yüksək olduqda, illərlə davam edən səylərdir. Digər tərəfdən, vəd edilən müdafiə xərclərinin bəzi artımları birdəfəlik əlavə xərc paketlidir və uzunmüddətli perspektivdə hökumətlərin xərc prioritetlərinin dəyişməsi nadir haldır.

Ukrayna-Rusiya müharibəsi ilə başlayan Avropa daxilində bu satınalma və investisiya prosesinin nəticəsinin də eyni şəkildə uzunmüddətli və qeyri-müəyyən olacağı qaçılmazdır. Uzun satınalma prosesini və yerləşdirmə-dəki fasilələri nəzərə alaraq, bəzi avropalı müttəfiqlər təcili bacarıq boşluqlarını doldurmaq mübarizəsində əsasən qitədən kənarıda mövcud olan hazır avadanlıqlara müraciət edirlər.

Almaniya ordusu üçün inkişaf yönümlü strateji transformasiya ilə bağlı yaratdığı 100 milyard avroluq xüsusi fondun ən böyük sifarişini ABŞ istehsalı F-35 döyüş təyyarəsi və "Chinook" helikopteri üçün verib, Polşa isə Cənubi Koreyadan tanklar, FA-50 döyüş təyyarələri və haubitsalar alıb. Bu vəziyyət Avropa ordularının inkişafına töhfə verməklə yanaşı, strateji sənədlərdə dəfələrlə vurğulanan Avropa müdafiə sənayesinin gücləndirilməsi ideyasına da qarşı çıxır. Lakin bu prosesdə Avropa müdafiə eməkdaşlığının faydalarının anlaşılmasının çətin olduğu ortaya çıxdı.

Müdafiə məhsullarının istehsalı hələ də rəqabət müzakirə mövzusu ola bilər və orduların formalaşdırılması və ya yerləşdirilməsi ilə bağlı ümumi, bir-birini tamamlayan idarəetmə müzakirə mövzusu deyil. Avropanın təhlükəsizliyi məsələsində eməkdaşlıq qayda deyil, istisna olmaqla davam edir. Bu kontekstdə görünən odur ki, Avropada orduların potensialının artırılması da deqiq ümumi strategiya olmadan, mövcud təhdidlərin milli qavrayışlarına görə müstəqil şəkildə davam edəcək.

Şükür Həmidov 1975-ci il aprelin 1-də Qubadlı rayonunun Armudlu kəndində anadan olub. Həmin kənddə orta məktəbin 8-ci sinfini bitirdikdən sonra Cəmiyyət Naxçıvanski adına hərbi liseyə daxil olub. Liseyi bitirdikdən sonra 1993-cü ildə Bakı Birləşmiş Ali Hərbi Komandirlər Məktəbinə qəbul olub. Hələ təhsilini hərbi liseydə davam etdirən zaman könüllü olaraq döyüşlərə qatılmaq arzusunda olduğunu bildirib. Motoatıcı ixtisasına yiyələnən Şükür Həmidov 1995-ci ilin iyun ayında ilk hərbi rütbəsini, leytenant rütbəsini alaraq Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşən "N" sayılı hərbi hissələrin birində taqım komandiri kimi xidmətə başlayıb. Orada mayor hərbi rütbəsinə qədər yüksəlib.

2006-cı ildə Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyasına daxil olub. 2008-ci ildə Hərbi Akademiyani bitirdikdən sonra cəbhə bölgəsində yerləşən "N" sayılı hərbi hissələrin birində bölmə komandiri kimi xidmətini davam etdirib. Sonra müxtəlif vəzifələrdə tabor komandiri, qərarqah rəisi kimi xidmət edərək, hərbi hissə komandiri vəzifəsində yüksəlib. O, 2016-cı il Aprel döyüşlərində Lələtəpə yüksəkliyinin azad edilməsi uğrunda döyüşlərdə böyük şücaət göstərib. Lələtəpə yüksəkliyinin azad edilməsi əməliyyatı zamanı göstərdiyi şücaətə görə Şükür Həmidova vaxtından əvvəl polkovnik hərbi rütbəsi verilib. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 aprel 2016-cı il tarixli Sərəncamı ilə Şükür Həmidov "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülüb.

Şükür Həmidov atası Nəriman bəy və anası Şərqiyə xanımın ailəsinin doqquzuncu övladı idi. 1993-cü il avqustun 31-də Qubadlı rayonunun ermənilər tərəfindən işğal edilməsindən sonra Həmidovlar ailəsi Sumqayıt şəhərinə gəlirlər və əvvəlcə birotlaqlı mənşildə, 2 ay sonra isə yataqxonada yaşamağa başlayırlar.

2016-cı il aprelin 1-dən 2-nə keçən gecədən başlayaraq Azərbaycan və Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri arasında cəbhənin Tərtər və Cəbrayıl-Füzuli istiqamətlərində şiddətli döyüşlər başladı. Tarixə Aprel döyüşləri olaraq yazılan hərbi əməliyyatlar zamanı Şükür Həmidov Horadiz şəhərində "N" sayılı hərbi hissənin Komandiri idi. Cəbhənin Cəbrayıl rayonu istiqamətində gedən döyüşlərin idarə edilməsi məhz ona həvalə olunub. Gecə döyüşləri zamanı Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə istiqamətində olan əlverişli mövqelər, strateji nöqtələr, o cümlədən Lələtəpə zirvəsi Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad olu-

nub. Həmin döyüşlərdə Ermənistanın müdafiə naziri Seyran Ohanyan tərəfindən qurulan və Ermənistan Ordusunun "yenilməz Ohanyan xətti" olaraq tanınan müdafiə xətti 40 daqiqə ərzində darmadağın edilib.

2016-cı il mayın 10-da isə müdafiə naziri Zakir Həsənovun əmrinə əsasən Şükür Həmidova vaxtından əvvəl növbəti "polkovnik" hərbi rütbəsi verilib. Hərbi rütbə ona mayın 10-da Lələtəpə istiqamətində səngərdə təqdim edilib.

44 günlük Vətən müharibəsində

onu tərləyirlər:

"İnanın, oğul, and olsun Şükür çox vətənpərvər adam idi. Onu uşaqlıqdan nə qədər çətin işə göndərdik dedib bacarıb gəlirdi. Şükür özün sevdiren adam idi. Hər kəsə məhəbbətlə hörmətlə yanaşırdı. Şükürə Cənab Prezident Milli Qəhrəman adını verdi, Allahdan arzumdu Vətənimiz həmişə sağlam əllərdə olsun!

Şükür çox istiqanlı oğul idi. Tez-tez işi ilə əlaqəli iş yerlərin dəyişirdi. Çox deyib-gülən idi, bir ata kimi həmişə məni əzizləyirdi. O bi-

dentimizi var eləsin, onun dəmir yumruğunun ətrafında biz bir millət kimi toplaşaraq qalib olduq".

Şəhidin qardaşı Həmidov Əsəd bəy deyir ki, 2016-cı il 1-2 aprel döyüşlərində bütün danışıqlarından deyirdi ki, biz neçə illərdir buranı çox gözəl tanıyırdıq:

"Komandanlıqdan əmr gələn kimi birinci erməni postunu götürüb qalxıblar Lələtəpəyə. Döyüş yoldaşları deyir, qalxdıq Lələtəpəyə silah-sursatımız bitmişdi. Bir də gördük ki, Şükür çiyində avtomatlar, belindən asılı gəlir. Dedi

Lələtəpəyə ilk bayraq sancan polkovnik Şükür Həmidov

ki, mən gəlmişəm, silah gətirmişəm, igidlərim. Şükür qalxdı bayrağı sancdı Lələtəpənin başına".

Polkovnik Şükür Həmidov 2020-ci il oktyabrın 22-də səhər radələrində Qubadlı rayonu istiqamətində döyüş zamanı ön xətdə şəhid olub. İl Fəxri Xiyabanda dəfn olunub. Polkovnik Şükür Həmidov sağlığında Azərbaycan Ordusunda əvəzsiz xidmətlərinə görə dövlət başçısı tərəfindən "Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 10 illiyi" yubiley medalı, "Qüsursuz xidmətə görə" 3-cü dərəcəli medalı, "Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 90 illiyi" yubiley medalı, "Qüsursuz xidmətə görə" 2-ci dərəcəli medalı, "Hərbi xidmətdə fərqlənməyə görə" 3-cü dərəcəli medalı, "Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 95 illiyi" yubiley medalı, "Qüsursuz xidmətə görə" 1-ci dərəcəli medalı, "Qızıl Ulduz" medalı, "Azərbaycan Ordusunun 100 illiyi" yubiley medalı, "Azərbaycan dövlət təhlükəsizliyi və xarici kəşfiyyat orqanlarının 100 illiyi" yubiley medalı, "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi" yubiley medalı, "Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Vətəranı" medalı ilə təltif edilib.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi uğrunda Vətən müharibəsindəki şücaətlərinə görə, Şükür Nəriman oğlu Həmidov Prezident İlham Əliyevin Sərəncamları ilə ölümündən sonra "Zəfər" ordeni, "Vətən uğrunda" medalı, "Füzulinin azad olunmasına görə", "Cəbrayılın azad olunmasına görə" və "Qubadlının azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub.

Ruhun şad olsun, igid qardaşım!